ગજરા મારૂજીની
વારતા

છપાવી પ્રસીધ કરનાર બુક સેલર

જગજીવન દલપતરામ

અમદાવાદમાં

કાગદીઓળ નજીક જુમાં મશીદની સામે
મી. રૂસ્તમજી ડોસાભાઈના મકાનમાં
અમદાવાદ વિકટોરીઆ પ્રેસમાં
શા. નાથાભાઈ લલુભાઈએ
છાપી
સંવત ૧૯૩૭—સને ૧૮૮૧
કિંમત રૂ ૦-૬-૦

[illegible] હોય તથા [illegible] સ્ત્રી પરખઃ રહેલી હોય અને દશ

ના લોકોમાં બાહાર ન દેખાતી હોય તો તે અમલદારે તેને ખબર આપવી કે તો જવાની છુટ છે. અને તે સ્ત્રીને જવાને યોગ્ય વખત આપ્યા પછી તથા જતા રે યોગ્ય સુગમતા આપ્યા પછી, પકડવા સારૂ તે ઓરડામાં જવાને તે મુખત્યાર છે.

૩૩૯મી કલમનો સુધારો.

૫૭. ૩૩૯ મી કલમના ચોથા પારેગ્રાફમાં "કરવું" આ શબ્દની પાછળ "કોરટના યોગ્ય અમલદારને" આ શબ્દો દાખલ કરવા; અને તેજ પારેગ્રાફમાં હેઠળ લખેલા શબ્દો ઉમેરવા (એટલે;—"અને ત્યાર પછીનાં કાંઈ ભરણાં (જો હોય તો) જે અમલદારને સ્વાધીન તુરંગ હશે તે અમલદારને કરવાં."

૩૪૧મી કલમનો સુધારો.

૫૮. ૩૪૧ મી કલમની (અ), (બ), (ક), (ડ) અને (ઈ) રકમને અને વિશેષ ઠરાવને બદલે હેઠળ લખેલો મજકુર દાખલ કરવો (એટલે):—.

"(અ.) તુરંગમાં મોકલવા વિશેનાં વારંટમાં કહેલી રકમ જે અમલદારને સ્વાધીન તુરંગ હોય તે અમલદારને ભરે ત્યારે; અથવા

(બ.) બીજી રીતે હુકમનામું પુરેપુરૂં અદા થાય ત્યારે; અથવા

ગજરા મારૂજીની વારતા*

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાએ નમઃ શ્રી ગુરૂભ્યો નમઃ અથ વારતા ગજરા મારૂની લખી છે.

દુહા—પ્રથમ સારદાને વરણવુંરે, કાંઇ માગુ એક પસાયઃ મુજ વર દો વરદાયનીરે, કાંઇ શુભ મત આપોને માયરે. કાંઇ૦ ૧ સરસ્વતી સારદાને વીનવુંરે, કાંઇ ગણપત લાગુ પાયરે; કાંઇ૦ શુધ બુધ તમે આપજોરે, માહારી જીભ્યાએ જશ ગાયરે. માહારી૦ ૨ દુંદાળો દુઃખ ભંજનોરે, કાંઇ સદાએ બાળે વેશરે; કાંઇ૦ પ્રથમ સમરૂ હુંતો તેહનેરે, એ તો ગવરી પુત્ર ગણેશરે. એતો૦ ૩ શ્રી ગુરૂને ચરણે નમુરે, કાંઇ ગણપત રહુ કર જોડરે; કાંઇ૦ સઊને કરૂરે હુંતો વીનતીરે, કાંઇ મુજને ન દેશો ખોડરે. કાંઇ૦ ૪

માંડવગઢ શેહેરના જામ રાજાને સાત રાણીઓ હતી, તેમાં ૭ માનોતી અને એક દામાવંતી રાણી અણમાનીતી હતી. એ સાતે રાણીઓમાં કોઇને પેટ દીકરો નહોતો. એક દાહાડો સવારના પોહોરમાં મોટા મળસકામાં પાસેના ગામમાંથી એક ઢેયડી સુંઘીઆં સાવરણી વેચવા સારૂ શેહેરમાં આવતી હતી, તેણે રસ્તામાં વેગળેથી રાજાને સંડાસમાં જતા જોયા એટલે વિચાર કરયો કે સાત રાણીઓ છતાં રાજા વાંઝીયા છે માટે તેમનું મોં જોતાં મને અપશુકન થશે અને માહારાં સુંઘીઆં સાવરણી ખપશે નહી એવુ ધારી તે ઢેયડીએ રાજાના સામી સાવરણી ધરી, અને પૂંઠ ફેરવી ઉભી રહી. આ તમાસો જોઇને જામ રાજા બહુ ગુસ્સે થયો અને પછી ઢેયડીને પાસે બોલાવી પુછે છે

દોહરો—સાચુ બોલ તુંતો દાસણીરે, કાંઇ જુઠાં વચન

ન બોલરે; કાંઈ૦ જીવતાં ચડાવું તને શુળીએરે, કાંઈ ધું ધી પડાવું તાહારી છોલરે. કાંઈ૦ ૫

હે ઢેપડી સાચુ બોલજે તેં માહારા સામી માવરણી સા માટે ખરી જેવું હોય તેવુ કહે નહી તો તને શુળીએ ચડાવીશ અને તાહારા શરીરની ચામડી ઉતરાવીશ, તે સાંભળી ઢેપડી ગભરાણી અને બોલી કે માહારાજ સાચુ બોલીશ તો તમને રીસ ચડશે. રાજા કહે સાચુ બોલીશ તો તને છોડી મુકીશ અને ખુશી કરીશ એથી ઢેપડીના મનને ધીરજ આવી અને તે બોલી.

દુહો—મેલામાં મેલા જોને કુમરોરે, કાંઇ તેથી મેલેરા લોભરે; કાંઈ૦ એથી મેલારે રાજા વાંઝીઓરે, તેતો મુવે ન પામે મોક્ષરે. તેતો૦ ૬

કુમરો એટલે પેટમાં પાપ રાખી પોતાની વાત બીજાને જણાવે નહી તે મેલો કેહેવાય છે અને તેથા ઉતરતે દરજે લોભી માણસ ગણાય છે. પણ તે બંને કરતાં વધારે મેલા વાંઝીઓ કેહેવાય છે. વાંઝીયાને સ્વરગમાં જવાનો અધિકાર નથી, માટે તેના પૂરૂષનું સવારના પોહોરમાં મોં જોવું અને શુકન લેવા તે ઘણુ નપેદ છે. આપને સાત રાણીઓ છતાં એક પુત્ર નથી માટે મેં સાવરણી આડી ધરી હતી. આ વાત મેં સાચે સાચી કહી છે હવે દીલ ચાહે તો મને રજા આપો અગર તમારી નજરમાં આવે તે કરો. રાજાએ ઢેપડાની વાત સાચી માનીને તેના ઉપરથી રીસ ઉતારી નાંખી અને પોતાની સાથે દરબારમાં લઈ ગયા ત્યાં કમોદના ચોખાનો ઢગલો પડ્યો હતો તેમાંથી ગાંસડા બંધાવી ઢેપડાને વીદાય કરી. રસ્તે જતાં તે મન સાથે કેહે છે કે હવે સુંથીઆં સાવરણી વેચવાની જરૂર નથી, બે ત્રણ મહીનાની ખરચી જેટલા આ ચોખા મળ્યા છે; એમ ધારી પાછી પોતાને ઘેર ગઈ ત્યાં તેના ધ

ણીએ પૂછ્યું કે તું આ ચોખા ક્યાંથી લાવી? ત્યારે ઢેયડી
એ કહ્યું કે તમારે શું કામ છે, ધણીએ કહ્યું કે રાંડ સા
ચુ બોલ નહી તો ઘરમાં પેસવા નહીં દેઉં; ત્યારે તે બો-
લી કે હું તો રાજાને ત્યાંથી લાવી છું. તે સાંભળીને તેનો
ધણી કેહેછે કે એ ચોખા આપણે જોઇએ નહી. રાજા વાં
ઝીયા છે માટે તેમનું મોં જોવાય નહી તો પછી તેમનું
અંન કેમ ખવાય. ઢેયડી કેહે કે આખું શેહેર એમનું અં
ન ખાય છે તો આપણને શી હરકત છે, શું આપણે ખ
ધા કરતાં મોહોટાં કે રાજાનું ન ખાઇએ. તે સાંભળી તેનો
ધણી બોલ્યો કે જે શાસ્ત્ર નથી સમજતાં તેજ રાજાનું હ
રામ ખાય છે, પણ સમજુ તો હલાલ કરીને ખાવાના.
રાજા મફત કાંઈ આપે પણ સમજુ તો લે નહી. જો ત
ને વિશ્વાસ ન આવતો હોય તો પારખું જો; આપણાં ઘ
રમાં કોદરા છે તે ભરડીને તેમાંથી કોદરી કાહાડ અને તે
ના ભેગાં રાજાના ચોખા ભેળી ચકલાંને નાંખ, જો તે
ચકલાં ચોખા ખાઈ જશે તો આપણે પણ ખાઇશું. ઢેય
ડીએ કોદરી અને ચોખા ભેગા કરીને ચકલાંને નાંખ્યા પ
ણ ચકલાંએ કોદરી વીણી ખાધી અને ચોખા રેહેવા દી
ધા. આવો પ્રતક્ષ દાખલો જોઇને ઢેયડી ચોખાનો પોટલો
માથે ચડાવી રાજાના દરબારમાં પાછી આવી ને રાજાને
કહ્યું કે જનાવર સરખાં તમારૂ અંન ખાતાં નથી તો અમે
કેમ ખાઇએ એમ કહીને ચોખા પાછા નાંખી પોતાને ઘે
ર ગઇ. હવે રાજાને ઢેયડીની વાત સાંભળતાં રાજ પાટનું
સુખ કશા કામનું નથી એમ ધારી પોતાની છ માનીતી
રાણીઓને બોલાવી અને કહ્યું કે સાત રાણીઓ છતાં વાં
ઝીયા મેહેણું રહ્યું અને તે મેણાને લીધે કોઇ માહારૂં મોં
જોતું નથી અને શુકન લેતું નથી માટે હવે હું નગરમાં રે
હેનાર નથી માહારે રાજપાટ ભોગવવું નથી. કોઈ અધ્ધ

ર વનમાં જાઉ ત્યાં કોઇ દેવની આસના વાસના કરીશ અને જો તે દેવ માહારૂ વાંઝીયા મેહેણું ભાગશે તોજ હું પાછો નગરમાં આવીશ નહી તો જંગલમાંજ ભટકીને આ વરદાનો છેડો લાવીશ એમ કહી પુષ્પશંગ વજીરને રાજપાટ સોંપી પોતે શામ ઘોડા ઉપર સ્વાર થઈ ચાલી નિકળ્યા.

દુહો—રાણીઓ રૂવે રંગ મેહેલમાંરે, કાંઇ દાસીઓ રૂવે દરબારરે; કાંઇ૦ રઇયત રૂવે સારા શેહેરનીરે, કાંઈ વરતાયો હાહાકારરે. કાંઇ૦ હાટે રૂવે હાટ વાણીઆરે, તેતો પાડી બેઠા હડતાળરે; તેતો૦ પ્રાણી માત્ર રેહે ઉદાશમાંરે, કાંઈ વૃક્ષ નમાવી છે ડાળરે. કાંઇ૦ કાળે ઘોડે ને કાળે લુગડેરે, કાંઈ રાજા ચાલ્યા વનવાસરે; કાંઈ૦ વાંઝીયા મેહેણું ભાગવારે, છોડી ચાલ્યા નગરની આશરે. છોડી૦

હવે રાજા પોતે નગરમાંથી બાહાર નિકળ્યા કે તમામ રંગ મેહેલમાં રાણીઓ રૂદન કરવા લાગી અને દાસીઓ, તથા ચાકર નફર અને નગરમાં વસનારા લોકોએ ઘણું કલ્પાંત કરવા માંડ્યું. નગરના લોકોને ઉદાશ જોઈ પશુ પક્ષીને પણ દીલગીરી આવી, નાહાનાં મોહોટાં કુમળાં ઝાડ હતાં તે પણ કરમાઈ ગયાં. આવી રીતની રઇયતની દીલગીરી અને પશુ પક્ષીનો શોકાતુર દેખાવ છતાં રાજા પોતે વાંઝીયા મેહેણું ભાગવાની આશાએ રાજપાટ મુકીને કુટંબ કબીલો મૂકીને જંગલમાં એકલા ચાલ્યા ગયા. આગળ જતાં એક મોહોટુ બપયા વન આવ્યું ત્યાં ઝાડની ઘણી ઘટા જોઇ પોતે વીસામો લેવા સારૂ ઝાડ તળે ઉતરી પડ્યા ત્યાં પવનથી ખરી પડીને પાંદડાના ઢગલા જમીન ઉપર પડ્યા છે તે ખસેડીને હાથ વતે રાજા જમીન સાફ કરેછે, એટલે પાંદડાંમાં ઢંકાએલી જળાધારી સહીત માહાદેવની મુરતી રાજાની નજરે પડી તે જોઇ રાજા બહુ હરખાયો કે હું કોઇ દેવને ખોળવા નિકળ્યો હતો તે મારા

રા ઉપર કૃપા કરીને મને સામા આવી મળ્યા માટે હું આ જગાએ રહીને માહાદેવ આગળ તપ આદરીને પૂજા કરૂં, એમ ધારી ત્યાં રહયો. પૂજા કરતાં બાર વરસ વીતી જવા આવ્યાં તો પણ માહાદેવ કાંઇ પ્રસન થયા નહી એવા માં એક દાહાડો બે શીકારીઓ શીકાર કરવા નિકળ્યા હતા, તે શીકારીઓ ઝોળીઓ ખભે ભરાવી ચાલ્યા આવેછે; તેઓએ વેગળેથી રાજાને અને ઘોડાને દીઠા એટલે વિચાર કરેછે કે આપણે પેલા આદમીને મારી નાંખી તેની પાસેથી ઘોડો લઈ જઇએ. એટલામાં તેઓને દેખીને રાજા વિચાર કરેછે કે આ કોઇ લુટારા છે તેઓ આ ઘોડાની લાલચે મને મારી નાંખશે. આપણે રાજપાટ મુકીને મરવા સારૂ તો અહીં આવ્યા છીએ ત્યારે હાથે મરવું તે કરતાં પરાયા હાથે મોત થશે તો આતમ હત્યા કરેયા બાબત નરકમાં જવું નહી પડે અને હું સારી ગતીએ જઇશ એમ હીંમત રાખીને રાજા બેઠા છે: એટલામાં પેલા શીકારી આવી પોહોચ્યા અને કરડી આંખ કરીને ઉભા રેહયા એટલે રાજાએ કહ્યુ કે જે તમારા મનમાં હોય તે તાકીદથી કરી નાંખો એટલે હું આ દુઃખમાંથી છુટીને તરત પરમેશ્વરની પાસે સુખમાં જઈ બેસુ. આ વાત સાંભળીને શીકારી વિચારમાં પડયા કે આ કોઈ મોહોટો માણસ છે કારણ કે આપણે એક ગાઉ ઉપર જે વિચાર કરેયો હતો તે તેના જાણવામાં આવ્યો માટે માનો ન માનો પણ આ કોઇક દેવતા છે એમ ધારી મારવાની વાત ભુલી જઇને હાથ જોડી રાજાને પૂછેછે કે માહારાજ તમે કોણ છો અને અહીં જંગલમાં શા કારણે બેઠા છો રાજા કહે ભાઈ હું રાજા છું પણ માહારે પેટ કાંઇ છોકરૂ નથી માટે વાંઝીયા મેહેણુ ભાગવા સારૂ આ માહાદેવની શેવના કરૂંછુ. તે સાંભળી શીકારીઓ વિચાર કરેછે કે આપણે પેટ

પણ છોકરૂ નથી અને વાંઝીયા છીએ માટે આગમની જોડે બેસીને માહાદેવની શેવના કરીશું તો પુત્ર થશે એમ ધારી ઝાડે ઝોળીઓ ભેરાવી માહાદેવની શેવા કરવા બેઠા. જ્યાં બે ને ત્રણ દીવસ થયા કે પેલા શીકારીઓને ભુખ લાગી અને તેમનાથી ભુખે રેહેવાયું નહી એટલે વિચાર કરયો કે આપણાથી હવે ભૂખે રેહેવાશે નહી અને આપણી પાસે શીકાર લાવેલા તઈયાર છે તે ખાઈએ એમ ધારી ઝોળીમાંનો શીકાર બાહાર કાહાડીને માહાદેવની જળાધારી ઉપર મુકી કાપવા માંડયો એટલે તમામ જળાધારી અને શીવ લીંગ રૂધીરથી ભરાયું. આવું અઘોર કરમ જોઇ માહાદેવ અકળાયા કે આ પાપી કેમ કરયા જશે નહીં અને મને ભ્રષ્ટ કરી નાંખશે. એમ ધારી પોતે જોગીનો વેશ લેઇ શીકારીઓના સામા આવી ઉભા રહયા અને શીકારીઓને કહ્યુ કે અરે મુરખ તમે આ શુ કામ કરોછો અને. અહિંઆં કેમ આવ્યા છો? શીકારીઓએ કહ્યુ કે અમારે પેટ કાંઈ છોકરૂ નથી માટે માહાદેવના પાસે પૂત્ર લેવા આવ્યા છીએ તે આપશે એટલે જઇશુ લીધા શિવાય જનાર નથી. માહાદેવે વિચારયુ કે આ પાપીઓને હવે પૂત્ર આપુ એટલે અહિંઆંથી જાય. એમ ધારી માહાદેવે શીકારીઓને કહ્યુ કે ઘેર જાઓ તમને પુત્ર થશે. શીકારીઓ કહે કે વચન આપો તો જઇએ પછી માહાદેવ વચન આપી અંતરધ્યાન થયા અને શીકારીઓ હરખાતા હરખાતા પોતાને રસ્તે પડયા. આ તમાસો જોઇ રાજા વિચાર કરેછે કે આ પણ કરમની વાત છે. હું બાર બાર વરસના અપવાસ કરીને શેવના કરૂછું પણ માહાદેવ મને કોઇ દીવસ સ્વપનાગાંએ દેખાતા નથી અને આ બે પાપી ચંડાળ એક બે દીવસ આવીને બેઠા અને માહાદેવની જળાધારીમાં અપવીત્રતા કરી તેમને માહાદેવે પુત્ર આપ્યા મા

ટ હું પણ તેમની માફક કરૂ; એમ વિચારી પોતાના ઘો-
ડાનું દોરડું છોડીને ઊંચુ ઝાડ સાથે બાંધ્યું અને પોતાના
બે પગ બાંધીને પોતે નીચે માઠે જુમતા લટકીને એક
હાથે માહાદેવની મુરતી ઉપર કટાર પકડીને હીંચકા ખાવા
લાગ્યા એટલે કટારના અણી સાથે અથડાઈ માથુ ઘુંઘવા
લાગ્યું અને માહાદેવની જળાધારી લોહોથી ભરાવા લાગી
આવી કમકમાટ ભરેલી રીતે રાજા કમળ પૂજા કરેછે તે જો
ઇ શીવને ઘણોજ ત્રાસ આવ્યો અને એકદમ રાજાના સા
મા આવીને ઉભા રહ્યા અને રાજાને કહ્યુ કે તુ આટલુ
બધુ શુ કરવાને કરેછે. રાજા કહે કે માહારાજ હુ બાર બા
ર વરસથી પૂત્રની આશાએ રાજપાટ મુકી ભૂખ તરસ વે-
ઠીને તમારી શેવના કરૂછું તો પણ તમે પ્રસન થયા નહી,
અને પેલા શીકારી પાપી કરમના કરનાર તેમને તમે એક
બે દીવસમાં પૂત્ર આપ્યો માટે માહારે તો હવે તમારે મા
ટે મરવું છે. માહાદેવ કેહેછે કે જેણે જેવું કરયુ હશે તેને
તેવું ફળ મળશે મેં એમને પૂત્ર આપીયા પણ તે પુત્ર છા
ણમાં કીડા પેદા થઇ ત્રીજે દીવસે મરી જાયછે તેમ ઉછ
રીને મરી જશે અને તને જે પુત્ર આપવાનો તે કાંઇ ના
મના કરવા લાયક થશે માટે હવે તુ તાહારા પગ છોડી
નાંખ હું તાહારા ઉપર ઘણો તુષ્ટમાન થઇ ગયો છું પછી
રાજાએ હાથ પગ છોડી નાંખ્યા બે હાથ જોડી પોતે મા-
હાદેવની સામે ઉભા રહ્યા છે. માહાદેવે પૂછ્યુ કે તમારે
કેટલી રાણીઓ છે, રાજાએ કહ્યુ કે સાત રાણીઓ છે તે
માં છ માનીતી અને એક અણમાનીતી છે; પછી માહા-
દેવે કહ્યુ કે ઊંચુ જો ઝાડ શેનું છે. રાજાએ ઊંચુ જોયું
એટલે આંબાનું ઝાડ દીઠુ પછી માહાદેવે કહ્યુ કે તેના ઉ
પર ફળ છે કે નહી. રાજાએ બીજી વાર સામુ જોયું તો
ઉપર કેરીઓ ઝૂલી રહેલી છે અને તે કારેમી દેખાય છે,

તે જોઈ રાજાએ કહ્યુ કે માહારાજ બીન રતે કેરીઓ ઘર કી રહી છે માહાદેવે કહ્યુ કે આ માહારો ઘોકો લેઈને જા અને આંબા ઉપર માર પછી જે કેરીઓ નીચે પડે તે તાહારી રાણીઓને ખવરાવજે એટલે પૂત્ર થશે જો વધા રે લોભ કરીશ તો બાર વરસની મેહેનત નકામી જશે માટે બીજી વાર મારીશ નહી. એટલું કહી શીવ અલોપ થઈ ગયા. પછી રાજાએ આંબા ઉપર ઘોકો મારયો કે સાત કેરીઓ નિચે પડી તે લેઈ ઝોળીમાં નાંખી માહાદેવ ની પાસે હાથ જોડીને કહ્યુ કે—

દુહો—જગધર માહાદેવ તમને વીનવુંરે, હુ તો બળી બ ળી લાગુ પાયરે. હુતો૦ વાંઝીયા મેહેણું માહરૂ ભાગીયુંરે માહારી સદાએ કરજો સાહાયરે. મા૦ વિધવા નગરી મા હારી સધવા થયરે, કાંઇ ભાગ્ય તણો નહી પારરે. કાં૦ મેહે ર કરીરે માહાદેવજીરે મને આપ્યો નવો અવતારરે. મ૦

હે માહારાજ તમે માહારૂ વાંઝીયા મેહેણુ ભાગ્યું તેથી માહારા ભાગ્યની કાંઇ સીમા રહી નથી અને માહારી નગ રી કે જે માહારા વગર સુની પડી હતી તે હવે મને જોઇ ઘણી ખુશી થશે અને બહુ સુખ પામશે, કેમકે મને તમે આજ નવો અવતાર આપ્યો હુ નગરમાથી નાસરયો ત્યારે તો મરી ગયા બરાબર હતો. એવી રીતે રાજાએ માહાદેવને અરજ કરી અને પ્રદક્ષણા કરીને ઘોડા ઉપર સ્વાર થઈ ને નગર ભણી ચાલ્યા ગયા. નગર નજીક આવ્યું એટલે લોકોએ રાજાને દીઠા અને રાજા આવ્યાની વાત ચાલી તેથી તમામ રઇયત બહુ ખુશી થઇ; ફુલશંગ વજીરે પો તાનું બધુ લસ્કર શણગારયું અને સોના રૂપાનાં ફુલ પ- ડાવી મોહોટી ધામ ધુમથી વાજતે ગાજતે રાજાની સામે આવ્યા, રાજાને પ્રધાને તથા રાણીઓએ તથા રઇયતે સો ના રૂપાના ફુલથી વધાવ્યા અને રાજા પોતે રાણીઓના

મોહેલમાં ગયા અને પોતાની છ માનીતી રાણીઓને બો-
લાવી પેલી સાતે કેરીઓ આપી દીધી. રાણીઓએ તે
કેરીઓ ખાધી અને ગોટલા છોતરાં મોહેલની બાહાર ફેં-
કી દીધાં. પેલી અણમાનીતી રાણી દામાવંતીએ પોતાની
દાસીને કહ્યું કે તું માનીતી રાણીઓના મોહેલ આગળ જા
અને જો કે રાજા કાંઈ નવી ચીજ લાવ્યા છે? બારે વર
શે રાજા ઘેર આવ્યા છે માટે કાંઈક લાવ્યા હશેજ અને
તે ચીજમાંથી નકામું બારણે ફેંકી દીધું હશે તે લઈ આ
વ. તે સાંભળી દાસી માનીતી રાણીઓના મોહેલ આગળ
આવીને જુવેછે તો કેરીઓનાં ગોટલા છોતરાં પડેલાં દી-
ઠાં તે જોઈને દાસીને અચંબો લાગ્યો કે આ રતમાં તો
આંબાનાં પાંદડાં સરખાંએ ખરી પડેછે તો કેરીઓ ક્યાં-
થી માટે આ કેરીઓજ નવીન ચીજ જણાય છે; એમ ધા
રી કેરીઓનાં ગોટલા છોતરાં વીંણી લઈને પોતાની બા-
ઈ દામાવંતીને આપ્યાં ને કહ્યું કે બાઈ રાજા તો નવીન
ચીજ કેરીઓ લાવ્યા છે તેનાં ગોટલા છોતરાં પડેલાં હતાં
તે હું લાવી છું. દામાવંતી કહે કે ગોટલા છોતરાં પણ
આપણે કામનાં છે. એમ કહી ખાંડી કુટીને તેની રાબ
કરીને પીવાનો વિચાર કરેછે એટલામાં તેને વેહેમ આવ્યો
કે આ દેવતાઈ ફળ છે તેથી તેમાં કંઈક દૈવત હોય
અને મને ફરી ગરભ રહે તો પછી રાજા આળ મુકે અ
ને તે ખરૂં મનાય કારણ કે માહારે મોહોલે રાજા આવ-
તા નથી માટે હું કુલશંગ વજીરને બોલાવી તેની રૂબરૂ
પીઉં તો કોઈક દીવસ રાજાને મોહોડે માહારી સાખ પુરે
એમ ધારીને કુલશંગ વજીરને તેડવા મોકલ્યું. દાસીએ કુ
લશંગ વજીરને કહ્યું કે માહારાજ માહારી બાઈ તમને તે
ડેછે, માટે હાલ ચાલો. કુલશંગ વજીર દામાવંતીના મો-
હોલે આવ્યા. તેમને આસન આપ્યું. વજીર કહે રાણીજી

તમે મને કેમ તેડયો છે ને એવું શું તાકીદનું કામ પડયું છે તે મને કહો. રાણી કહે કાંઈ મોહોટું કામ નથી સહેજ વાત છે તે તમને કહું છું. રાજા પૂત્રની આશાએ બાહાર ગયા હતા ત્યાંથી બારે વરશે આવ્યા ત્યારે કેરીઓ લાવ્યા હતા તેનાં ગોટલાં છોતરાં માહારે હાથ આવ્યાં છે તેની રાબ કરી પીવાનો મેં વિચાર કરયો છે; પણ કદાચ કોઈ મોહોટા પૂરૂષે તે કેરીઓ પૂત્ર થવા સારૂ આપી હોય ને કદી મને ગરભ રહે તો રાજા માહારે માથે કલંક મુકે શાથી જે હું રાજાની અણમાનીતી છું તે વાસ્તે તમને, વચમાં રાખવા તેડાવ્યા છે. વજીરે કહ્યું કે બાઈ એમાં તે શું છે તમે સુખેથી રાબ પીઓ ને પુત્ર થશે તો તમારી વતીનો હુ રાજાને જવાબ દેઈશ. એવી રીતે વજીરે ધીરજ આપી એટલે દામાવંતી રાણીએ વજીરના દેખતાં ચંદ્ર સુરજની સ્તુતી કરવા માંડી.

દુહો—ચંદ્રમા સુરજ તમને વીનવુંરે, માહારી સાચેરી પૂરજો સાખરે; મારી૦ રાજા મોહોલે નથી આવતારે, મને કુડાં ચડાવે આળરે. મને૦ પીતા વીના તુને પૂત્ર થયોરે, એવી આપશે મુજને આળરે. એવી૦ જગદાર માહાદેવ તમને વીનવુંરે, માહારી ભલેરી રાખજો લાજરે; મારી૦ પુત્ર પ્રમાદાનો આપશો તો, માહારાં સરશે સઘળાં કાજરે માહારાં૦ ફુલશંગ વજીર તમને વીનવુંરે. માહારી સાચેરી પૂરજો સાખરે; માહારી૦ રાજા મોહોલે નથી આવતારે, મને કુડી ચડાવશે આળરે. મને૦ પીતા વીના તુને પુત્ર થયોરે, એવી આપશે મુજને આળરે. એવી૦

હે ફુલશંગ વજીર તમારી અને ચંદ્ર સુરજ સાખે હું આ કામ કરૂં છું. જો માહારા ભાગ્યમાં હોય ને માહાદેવજી મને પૂત્ર આપે તો માહારી લજ્યા તમારા અને તેના હાથમાં છે. એટલું કહી રાણીએ ફુલશંગ વજીરને વી

દાખ કીધા એટલે તે પોતાને ઘેર ગયા. હવે રાણીએ વિચા
ર કરયો કે રાખ પીધાથી કદાચ મને પૂત્ર થશે તો તેને
ચડવા લાયક ઘોડો જોઇશે માટે મારી ઘોડીને અડધી રા
ખ પાઉં તો વછેરો તેના જેવોજ થાય; એવું ધારી અડ
ધી પોતે પીધી અને અડધી ઘોડીને પાઈ, તે દીવસથી
રાણીને અને ઘોડીને સાથે ગરભ રહયો. અને માનીતી રા
ણીઓને પણ કેરીઓ ખાધેથી ગરભ રહયા, અને જ્યાં
નવ મહીના પૂરા થયા એટલે સાતે રાણીઓને પૂત્ર અવત
રયા અને અઢાર મહીને ઘોડીને પણ મોટો જોરાવર વછે
રો થયો. માનીતી રાણીઓને રાજાએ કેરીઓ આપી અને
રાણી દામાવંતીને અણમાનીતી જાણીને આપી નહી એ
ટલો વેરો વંચો કરવાથી માહાદેવ કોપાયમાન થયા તેથી
છ રાણીઓના પૂત્ર કદરુપા અને લુલા લંગડા અવતરયા
અને હેત કરીને ગોટલા છોતરાંની રાખ પીનારી પેલી અ
ણમાનીતી દામાવંતી રાણીને માંહા કાંતીવાન અને તેજ
સ્વી પૂત્ર પેદા થયો. પેલી છ માનીતી રાણીઓને પૂત્ર આ
વ્યાની વધામણી રાજા પાસે ગઈ તેથી રાજા ઘણું હર-
ખ્યા. પણ અણમાનીતીને પુત્ર થયો તેની કોઇને ખબરજ
નથી. સવારના પોહોરમાં રાણી દામાવંતી પોતાની દાસી
ને બોલાવીને કેહે છે.

દુહો—દાસીરે માહારી જોને બેનડીરે, તુંતો ઝટપટ ત
ઇયાર થાયરે; તુંતો જનમોત્રી કરાવીને પૂછીએરે, કાંઈ
જોશીને તેડવા જાયરે. કાંઈ૰

અરે દાસી તું ઝટપટ તઇયાર થઇને જા જોશી બાવા-
ને બોલાવી લાવ કે આપણે બાઇની જનમોતરી કરાવીએ
દાસી જોશીને બોલાવી પોતાની બાઇ પાસે આવી. રાણી-
એ કહ્યું કે માંહારાજ કુંવર આજ રાતે અવતરયા છે
માંટે કીયા નખેતરમાં જન્મ છે અને તેનું નામ શું પાડવું

તે મને કહો. જોશી બાવાએ જન્મ અક્ષર તઇયાર કરી ગ્ર હ ઉપરથી નામ કાહાડીને કહ્યું કે—

દુહો—સારે નખેતરે કુંવર આવીયારે, એતો રાએ પીતાનો ઠામરે; એતો૦ ધરણી ધરૂજે એના તેજથીરે, એનું મતીઓ મારૂ આવે નામરે. એનું૦ જોર મલે સહુને જીતશેરે, એતો ભરશે મોહોટી મોહોટી હામરે; એતો૦ જગશર માહાદેવ એના સહાયગારે, એનું ગજરા મારૂ પાડો નામરે. એનું૦

ભાઇ તો એવા શુભ અને તપકારી નખેતરમાં જનમ્યા છે કે તે તો માહા પરાક્રમી જોરાવર અને દાંતીલા ન થશે, પોતાની બુદ્ધિથી કામ કરશે, આમની સાથે બાથ ભીડવાની હાંમત માલશે અને એના તેજથી આખી દુનીઆં અંજાઇ જઇ એને વશ થશે. પોતાની ગાદી પોતભોગવશે, પણ બાર વરસની ઉંમરમાં કુંવરને વનવાસ જવું પડશે. વનમાંથી આવ્યા પછી કુંવર ગાદીએ બેસશે અને સઉ સારાં વાનાં થશે કેમકે તેને માથે માહાદેવનો હાથ છે અને તેનું રક્ષણ કરનાર પણ માહાદેવ છે માટે કુંવર બહુ બળવાન અને બુદ્ધિશાળી થશે અને શાસ્ત્ર પ્રમાણે નામ બે આવેછે. એક મતીઓ મારૂ અને બીજું ગજરા મારૂ એ બેમાંથી બા તમને જે ગમે તે નામ રાખજો પણ માહારી નજરમા તો ગજરો મારૂ નામ ઘણું સારૂ છે એવુ કહવાથી રાણી ઘણું ખુશી થયાં અને દાસીને કહ્યુ કે

દુહો—ઝટપટ ઉઠો માહારી દાસીઓ, તમે પેહેરોન દક્ષણી ચીરરે; તમે૦ થાળ ભરી સગ મોતીડો, તમે વધાવો બાલન વીરરે. તમે૦

જોશી માહારાજને મોતીએ વધાવી લ્યો અને ઝવેરનો એક થાળ ભરીને આપો તે શિવાય સેલાં પાઘડી અને હીરા જડીત સોનાનાં કડાં પેહેરાવો. દાશીએ તે પ્રમાણે સર

રવે આપ્યું એટલે જોશી માહારાજ રાજી થઈ પોતાને ઘેર ગયા. રાણી દામાવંતીના હરખની પણ કાંઇ સીમા રહી નહી. તેણે બ્રાહ્મણ, ભાટ, ભવઈયા અને બીજા માગણ લોકોને ધન આપી ખુશી કરેચા. હવે કુંવર દીવસે ન વધે તેમ રાતે વધે. એ રીતે સાત વરસની ઉંમરના થયા એટલે ભણવા સારૂ મુકયા. ભણી ગણીને માહા વિદ્વાન થયા અને જેમ જેમ મોહોટી ઉંમરે થતા ગયા તેમ તેમ કુંવરપણાની ચતુરાઇ અને અંગની ખુબી બાહાર નીકળવા માંડી. એક દીવસ જેમ રાજાએ પોતાની માનીતી રાણીઓના કુંવરને દરબારમાં બોલાવ્યા અને તેમની ગાદીઓ પોતાની પાસે નંખાવી ત ઉપર બેસાડયા. કુંવરોને જોઈને તમામ સભા લાજવા લાગી અને માહોમાંહે સઉ રાજાથી છાના હસવા લાગ્યા, એટલે ફુલશંગ વજીર વિચાર કરેછે કે આ વખત જો દામાવંતીના કુંવરે ગજરો મારૂ હોય તો બધી સભા ઝાંખી પડી જાય પણ રાજાના કહ્યા વગર તેડી કેમ લવાય રાજા ગુસ્સે થાય તે શિવાય બીજી તો કાંઇ હરકત નથી. અગર રાજા ગુસ્સે થશે તો થા પણ આ વખત તો કુંવરને તેડી લાવું. એમ ધારી વજીર દામાવંતી રાણીને મોહોલે આવ્યા અને રાણીને કહ્યુ કે બાઈ તમારી પાસે એક ચીજ માગવા આવ્યો છુ રાણી કહે ભાઇ અણમાનીતી પાસે એવા તે શી ચીજ માગવાની છે કે તમે અકાએક માહારે ત્યાં પધારયા. માહારા મોહોલ કરતાં તો તમારા રાજાને ત્યાં જે જોઇયે તે હશે માટે માહારા પાસે જે માગશો તે આપી શકાય તેવી હશે તો હું હાજર કરીશ. માટે કહો તમારે શી ચીજનો ખપ પડયો છે. વજીર કહે બાઈ ચીજ તો કાંઇ નથી પણ તમારો કુંવર રાજા પાસે માહારી સાથે મોકલો એટલી માહારી અરજ છે. રાણી કહે કે માનીતી રાણીઓના છ કુ

વર છતાં માહારો કુંવર વગર રાજાને શું કામ અટકી રહ્યું છે? પ્રધાને કહ્યુ કે રાજાને તો કામ નથી પણ સેહેજ હું તેડવા આવ્યો છુ કેમકે ત્યાં રાજાના સરવે કુંવર આવી ને બેઠા છે તેમને જોઇને તમામ રઇયત ખાઇ ચરેછે માટે હું તેડવા આવ્યો છુ. દામાવંતી કહે ભાઇ રાજાને અને માહારે અંટસ છે તે તમે જાણોછો માટે માહારા કુંવરને કાંઇ કરે ત્યારે માહારો શો ઉપાય. વજીરે કહ્યું કે જ્યાં સુધી માહારા જીવમાં જીવ છે ત્યાં સુધી ગજરા મારૂનો વાંકો વાળ થવા દેનાર નથી રાણી કહે ત્યારે તમારી સાથે મોકલુંછુ પણ જો માહારા કુંવરને કાંઇ થશે તો હું આપ ઘાત કરીને મરીશ તેથી તમને હત્યા લાગશે, માટે કુંવરને સંભાળવાની હિંમત હોય તો લઇ જજો. વજીરે કહ્યુંકે તમારે કુંવરની કશી ફીકર કરવી નહી, કુંવર માહારા માથા સાટે છે. પછી દામાવંતીએ કુંવરને કહ્યું કે ભાઇ આ પણા વજીર તેડવા આવ્યા છે તેમની સાથે દરબારમાં જવા માટે સારા શણગાર પેહેરો અને ત્યાં જઇ એવી હુંશિયારી બતાવો કે જેથી મારી કુખને એબ ન લાગે. તે સાંભળી ગજરા મારૂએ પોતાના શણગાર સજવા માંડચાં.

દુહો—કસબી મંડીલ માથે બાંધીયુંરે, કાંઇ શીરપેચનો ચળકાટરે; કાંઇ૦ કલગીમાં તારારે માંહી સોભતારે, જેમાં મોતી મણીનો ચળકાટરે. ૧ જેમાં૦ જરકશી જામા પેહેરીઆરે, માંહી ઝીણેરા ઝળકે તારરે; માંહી૦ હીરા જડીત્ર કંઠે હારડારે, તેની શોભાનો નહી પારરે. તેની૦ સેલ કસી કમર બાંધી છેરે, કાંઇ રેશમીઓ સુરવાળરે; કાંઇ૦ કનક કમરપટો કેડમાંરે, તેમાં ઝોલાં ખાય તરવારરે. તેમાં૦ કેડમાં કટારી છે વાંકડારે, કાંઇ દીસેછે નાનેરા બાળરે; કાં૦ હાથમાં ઝાઝીરે ભમર ભાલડીરે, કાંઇ બાંધી ઢળકતી ઢાલરે કાંઇ૦ અગર બાસણે નાંખી શીરમાંરે, કાંઇ ઓળી મૂકયા

છુટા કેશરે. કાંઇ૦ લાંબાં ટુંકારે માહ્રૂ ડગ ભરેરે, કાંઇ શો ભતે બાજે વેશરે; કાંઇ૦ કામ કુંવર બન્યા માહ્રૂજીરે, જાણે તેજ તણા અંબારરે. જાણે૦ ફુલશંગ વજીરની ઝાલી આંગળીરે, કાંઇ માહ્રૂજી ચાલ્યા દરબારરે. કાંઇ૦

ગજરા માહ્રૂએ બહુ સુભાં વસ્ત્ર અને હીરા માતીનાં ઘરેણાં પેહેરી કમરમાં કટાર અને તરવાર લટકાવી દીધાં છે તેના શરીરની અંદર ખુશબો મઘમઘી રહી છે એવી રીતના ઠાઠ માઠથી માતાને પગે લાગી વજીરની સાથે દરબારમાં જાયછે, મારગમાં વજીરને પૂછ્યુ કે દરબારમાં પેસવાનો રસ્તો એકજ છે કે બીજો ક્યાંઇ આડો અવળો છે; કારણ કે હું રાજાને નમવાનો નથી અને જો સામા આવું તો માહારે નમવું પડે. આ વાત સાંભળીને વજીર ગભરાયો કે આ માહારી સાથે આવું બોલે છે તો પછી રાજાને શું કેહેશે પણ જેર જે થયું તે ખરૂં એવું ધારી રાજાની બેઠકની પુઠે બારી હતી તે ઉઘાડીને વજીર અંદર ગયા, પછી માહ્રૂ વિચાર કરે છે કે જો પેહેલુ માથુ ઘાલીશુ તો નમા કેહેવાઇશુ માટે પેહેલા પગ ઘાલીને અંદર જવુ. એ રીતે ગજરોમાહ્રૂ દરબારમાં આવી રાજાની જોડે ઉભા રહયો ફુલસંગ વજીર પણ રાજાની પાસે બેઠા, કુવરને જોતાંજ સભા ઝાખી થઇ ગઇ. અંધારી રાતે તારા મંડળમાં ચંદ્ર પ્રકાશી રહે તે પ્રમાણે કુંવરનું તેજ જોતાંજ પ્રધાનને પૂછે છે કે આ કુંવર કોનો છે; ત્યારે પ્રધાને કહ્યું કે માહારાજ આ છ કુવર જેના છે તેનો એ પણ છે, રાજા કહે માહારે છ રાણીઓના છ કુંવર છે, અને વળી આ કુંવર કોનો, પ્રધાન કહે આપની અણમાનીતી રાણીનો એ છે. રાજા કહે હું તેના મેહેલે જતો નથી તો કુંવર કેમ પેદા થયો. પ્રધાને કહ્યુ કે માહાદેવની આપેલી સાત કેરીઓ તમે છ માનીતી રાણીઓને આપે-

લી તે રાણીઓએ કેરીઓનાં ગોટલા છોતરાં ફેંકી દીધે-
લાં તે અણમાનીતીને હાથ આવ્યાં તેની રાબ કરીને મા
હારા દેખતાં પીધી તેથી આ કુંવર પેદા થયો છે રાજા
કહે માહારો કુંવર હોય તો માહારી આગે આવી મને સ
લામ કરે. ગજરો મારૂ કહે હું સાત જણ સિવાય બીજા
કોઈને સલામ કરતો નથી રાજા કહે કે માહારાથી ચઢીયા
તા બીજા સાત કીયા છે, ગજરો મારૂ કહે કેઃ—

દુહો—પેહેલી સલામ માહારી માતનેરે, જેણે નવ મા
સ રાખ્યો પેટરે; જેણે૦ દેહી કષ્ટીને ઉછેરીયોરે. માહારી
ઘણીએક કીધી વેઠરે. મા૦ બીજી સલામ જગશર મા
હાદેવનેરે, જેણે પેટમાં ગરભજ દીધરે; જેણે૦ જઠરા અ-
ગ્નિથી મુને ન બાળીઓરે, માહારી રક્ષા ઘણીએક કીધરે. મા૦
ત્રીજી સલામ માહારા પ્રભુનેરે, જેણે આહાર આપ્યો અ
વતારરે; જેણે૦ જીવતાં લગી જશ આપશેરે, એતો૦ મુવે
ઉતારે ભવ પારરે. એતો૦ ચોથીરે સલામ માહારા રેવંત
નેરે. એતો રણમાં રમાડી લાવે ઘેરરે; એતો૦ ગામ થે-
કી પડે પરગામમાંરે, એની કોઈ ન જાણે પેરરે. એની૦ પાં
ચમી સલામ માહારા ખાંડાનેરે, એતો રણમાં કરે મીઠા
ઘાવરે; એતો૦ દુસ્મન દુર રહે દેખીનેરે, માહારૂ શુરતુ તા
રે નાવરે. મારૂ૦ છઠી સલામ માહારી ઢાલનેરે, એતો ર-
ણમાં હણ્યા કેરી ઓથરે; એતો૦ દુસ્મન જોઈ ઝડપ ઉડ-
તીરે, માહારી પડતી બચાવે બાથરે. માહારી૦ સાતમીં સ
લામ ધરતી માતનેરે, એતો મુવા જીવતાનો વિશ્રામરે; એ૦
પ્રાણી માત્ર સહુ પેટ ભરેરે, કાંઈ જીવતાનું જીવન ઠામરે.

પેહેલી સલામ માહારી જનેતાને કે જેણે નવ મહીના
સુધી પેટમાં રાખ્યો, પોતે દુઃખ વેઠીને મને મોહોટો ક-
ર્યો. બીજી જગશર મહાદેવને કે જેણે ગરભ આપી જ
ઠરા અગ્નિથી માહારી રક્ષા કરી છે. ત્રીજી જગત કરતા

પરમેશ્વરને કે જેણે અવતાર આપ્યો અને જે જીવતાં સુખી કીરતી વધારી મુવા પછી સ્વરગે લેઇ જશે. ચોથી માહારા રેવંતને કે જે ગામ પરગામ જઇને સાંજે વનમાંથી ઘેર લાવેછે. પાંચમી સલામ મારી તરવારને કે જે લડાઈમાં દુસ્મનનું દળ કાપીને માહારો જય કરે. છઠી સલામ મારી ઢાલને કે જે દુસ્મનોના સપાટાથી બચાવે, અને સાતમી સલામ ધરતી માતાને કે જેના અંદર મુવા જીવતા સમાય છે અને બધા પ્રાણીઓનો ગુજરો ચાલેછે માટે તેને નમુછું બીજા કોઇને હું નમતો નથી.

કુંવરનાં આવાં વચન સાંભળી રાજાને બહુ ક્રોધ ચડ્યો અને તેનું મસ્તક છેદી નાંખવા હુકમ કીધો એટલે વજીરે કહ્યું કે માહારાજ હું રાણી પાસેથી માગીને લાવ્યો છું તેવો પાછો પોહોચાડવાને કરાર છે માટે ત્યાંહાં પોહોચાડ્યા પછી ગમે તેમ કરજો. એમ કહી કુંવરને લઇ દરબારમાંથી નિકળ્યા. રસ્તામાં આવતાં એક એંસી વરસની ઘરડી ડોસી આવતી દીઠી. એટલે કુંવરે પ્રધાનને કહે છે કે આ ડોસીને અહિં બોલાવો, એને એંસી વરસ થયાં છે માટે સો સવાસો વરસની વાત જાણતી હશે. પ્રધાને વિચાર્યું કે કુંવર ઘણો ચતુર છે માટે રાજાની પાછળ અંતે આ કુંવરનેજ ગાદી મળશે માટે તેની ચાકરી ફોગટ જશે નહીં એવું ધારી ડોસીને કુંવર પાસે બોલાવી કહ્યું કે ડોસી મા તમને કેટલાં વરસ થયાં હશે? ડોસી કહે કે આશરે એંસી થયાં હશે. કુંવરે કહ્યું કે ત્યારે તમને સો સવાસો વરસની વાત યાદ હશે. ડોસીએ કહ્યું કે અવસ્તા થઇ છે તેથી થોડું યાદ હશે. કુંવરે પૂછ્યું કે આ ગામમાં પ્રથમ રાજ કોનું હતું. ડોસીએ કહ્યું કે ભાઈ વીરાજી ઠાકોરનું આગળ રાજ હતું ને આજે તો આ જામ રાજા રાજ કરે છે, કુંવરે પૂછ્યું કે વીરાજીના વંશમાં હાલ

કોઇ છે. ડોસી કહે બધાં મરી ગયાં પણ સોળેક વરસનો એક છોકરો છે. કુંવરે કહ્યું કે તે છોકરાને તેડી લાવો તો ઠીક એમ કહી ડોસીને દસ મોહોરો આપી. ડોસી દસ મોહોરો દેખીને બહુ ખુશી થઇ અને લાકડી ટેકીને ચાલતી હતી તે પણ મુકી તાકીદથી પેલા છોકરાને કુંવર પાસે તેડી લાવી પછી પોતે ઘેર ગઇ. હવે પેલા છોકરાને કુંવરે પૂછ્યું કે ભાઇ આ શેહેરમાં પ્રથમ રાજ કોનું હતું, છોકરે કહ્યું કે ઘણા વરસ ઉપર તો માહારા ઘરડા રાજ કરતા હતા પણ તેઓનું જોર ઘટવાથી હાલ આ રાજા રાજ કરેછે. કુંવરે કહ્યું કે કાંઇ જાંહાંગીર તાહારા કબજામાં છે, છોકરો કહે રોટલા ખાઉ તેટલાં ગામ બાહાર ખેતર છે અને ગામમાં હજાર વીઘાં ભોંય છે ત્યાં હજી લોકો આડે ફરે છે પણ રાજા માહારી ફરીઆદ સાંભળતા નથી. કુંવરે કહ્યું તું એ જમીન મને વેચાતી આપીશ; છોકરો કહે કે વીઘે એક રૂપીઓ લઇને આપીશ. પછી કુંવરે બજાર માંથી રૂપીઆ અને સેલુ, મંદીલ, સોનાનાં કડાંનો સરપાવ આપી દસ્તાવેજ લખાવી લેઇ કુંવર વજીરની સાથે પોતાને ઘેર આવ્યો. રાણી કુંવરને જોઇ બહુ ખુશી થયાં. પછી કુંવરે વજીરને કહ્યું કે કાલ સવારે વેહેલા આવજો પેલી જમીન ઉપર મોહોટો મેહેલ બંધાવવો છે માટે કોઇ હુંશીઆર કડીઆ સુતારને બોલાવી જે સામાન જોઇએ તેની યાદ કરાવો. વજીર વારુ કહી પોતાને ઘેર ગયા. રાણીએ પૂછ્યું કે કેઇ જમીન ઉપર મેહેલ બંધાવોછો. કુંવરે કહ્યું કે આજે આપણે એક હજાર વીઘા જમીન લીધી છે. બીજે દાહાડે ફુલશાંજ વજીરે પોતાના ખાનગી માણસને કહ્યું કે એક મેહેલ બાંધવા સારુ કોઇ ન જાણે એમ સામાન મંગાવી તાકીદથી કામ ચલાવજો કોઇને કેહેશો નહી કે આ મેહેલ ફલાણાનો છે. એવી શીખામણ દઇને

હુંશીયાર કડીઆ સુતારને પાછે ગજરા મારૂ પાસે બોલાવી લાવ્યા સુતારને મારૂજીએ કહ્યું કે રાજાના મેહુલ કરતાં ઘણો શોભીતો અને મોહોટો મેહેલ કરવો છે માટે તે જમીન સાફ કરાવી ચણવાનું કામ ચાલતું કરો. કુંવરને હુકમ થતાંજ ફુલશાગ વજીરના માણસોએ સામાન મંગાવી ઝપાટાબંધ કામ ચલાવ્યું. ફુલશાગ વજીર રાજા ન જાણે એવી રીતે ગજરા મારૂનું કારભાર કરવા લાગ્યા; થોડા દીવસમાં મેહેલ થયો તે બહુ શોભીતો અને છટાદાર બન્યો દીવાનખાનાં, રંગમેહેલ, ખડગ મેહેલ અને જનાનખાનું બહુ શોભી રહ્યું હતું; હવા ખાવાને વાસ્તે બગાચીઓ, અને તેની અંદર સુગંધી આપનારા ફુલનાં ઝાડ ગોઠવી મુક્યાં હતાં, કચેરીને ચોરૂ દીવાનખાનાં ગલીચાથી મઢી લીધા હતા અને જગે જગે તરેહવાર આરસની બેઠકો કરી લીધી હતી ત્યાં ફુવારા છુટી રેહેવાથી સ્વર્ગના જેવી શોભા તે મેહુલની થઈ રહી હતી. ગજરો મારૂ પોતાના સોબતી છોકરાઓને ભેગા કરી એક રાજાની માફક ઠાઠદાર કચેરી ભરવા લાગ્યા, અને કસુંબાની લાલચે મોહોટા મોહોટા માણસોની ઠઠ મારૂને ત્યાં ભરાવા લાગી. ગજરો મારૂ અફીણ ખવરાવે અને દુધ સાકર પાય તેથી બંધાણીઓ આખો દીવસ ત્યાં ને ત્યાં પડી રેહેતા હતા; અને રાજા જગના રાવણામાં આવનારા રજપૂતો મારૂના રાવણામાં બડી જતા હતા એથી રાજા જગે પોતાના પ્રધાનને પૂછ્યું કે આગળી કચેરીના રાવણામાં માણસો ઓછાં આવે છે અને પેલા બંધાણી રજપૂતો કેમ જણાતા નથી, પ્રધાને કહ્યું માહારાજ તેઓ કાંઈક કામમાં રોકાયા હશે અને કોઈ મરી પણ ગયા હશે એમ કહી રાજાને સમજાવ્યો અને મારૂને ત્યાંનો મરમ આપ્યો નહી પણ એક દીવસ પરગામથી બંધાણી ભાટ ગામમાં આવ્યો તેણે એ

ક આદમીને પુછ્યું કે રાજા રાજ્ય કરે છે કે નહી પેલા આદમીએ તેને બંધાણી ધારીને કહ્યું કે રસ્તામાં એક મોહોટો મેહેલ આવે છે ત્યાં અણમાનીતી રાણીનો કુંવર છે તે તમને અફીણ પાશે. તે સાંભળીને ભાટ મારૂના મેહેલ તરફ આવ્યો; ભાટને આવતા જોઇને ગજરા મારૂએ પોતાના એક માણસ પાસે ઢોલીઆ કસુંબાનું તાંસળુ ભરાવ્યું અને બીજાના હાથમાં દુધ સાકર આપી, તેઓ મેહેલ નિચે જઈ ઉભા રહ્યા અને પેલા બંધાણીને આવતાં વાંત તરતજ કસુંબો અને દુધ સાકર પાઇ એટલે ગજરા મારૂના હુકમ પ્રમાણે ત્રીજા માણસે આવીને ભાટને પાઘડી બંધાવી જેથી ભાટ ઘણો ખુશી થયો ને ગજરા મારૂ છજામાં ઉભા રહી જોતા હતા તેમને સલામ કરી ભાટ ગજરા મારૂના જશ ગાતા ગાતા રાજાની કચેરીને રસ્તે થઇ પોતાને મારગે ગયો.

દુહો—બાંડીઓ મેડાંગે લુલે લંગડેરે, કોઇ લજવી મારયું બધું ગામરે: કહ્યું ઘનરે અણમાનીતાની કુંવરરે, તાહારૂ નવખંડ રેહેશે નામરે. તાહારૂ૦

ગજરા મારૂની કીરતી સાંભળી રાજાને બહુ ક્રોધ ચડ્યો તેથી તેણે ગજરા મારૂને દેશ પાર કાહાડવાનો હુકમ કરયો અને જો તે ન જાય તો તેને બાંધીને રાજાના પાસે લાવવા કહ્યું. રાજાની દરબારના તમામ માણસો સાંભળી રેહ્યા પણ મારૂના આગળ કેહેવા જવાની કોઇની હીંમત ચાલી નહી છેવટ બે ચાર મુસલમાન સીપાઇઓ તૈયાર થયા અને તેઓ ગજરા મારૂને ત્યાં રાજાનો હુકમ કેહેવા માટે ગયા. રસ્તામાં જતાં મીઆં ભાઇના મનમાં આવ્યું કે ગજરો મારૂ બહુ ફાંકડો છે તેથી રાજાના પછળ મુકરે તેજ ગાદી ઉપર બેસશે અને આપડે તેના હાથ નિચે ચાકરી કરવી પડશે માટે મારૂને દુઃખ લાગે એ

વું કાંઇ બોલવું નહી. એવો વિચાર કરીને મારૂના મેહેલ પાસે આવ્યા, ત્યાંનો દેખાવ જોતાંજ સીપાઇઓ ઝાંખા પડી ગયા તેઓ એક બીજાને આગળ કરવા લાગ્યા પણ જવાની અને મારૂને બોલાવાની કોઇની હિંમત રહી નહી; છેવટ એક ઘરડો ડોસો આગળ થયો અને મારૂની કચેરીમાં ગયો જ્યાં બંધાવેલી રજપૂતાની કચેરીની ઠઠ ભરાઇ છે, જાતના ગપાટા આફીણના સપાટા અને ઉપરે શેરડી સાકરના ઝપાટા ચાલી રહ્યા છે, બીજા તરેહ તરેહના મેવા અને મીઠાઇઓના પાણ ઢગ પડ્યા છે જે જેને પસંદ પડે તે ખાય છે અને મારૂની વાહ વાહ થઇ રહી છે એ બધાની વચે ઉંચો ગાદી ઉપર શોભીતું શીંહાસન નાંખીને મારૂ તે ઉપર બેઠા છે, અને આજુ બાજુએ મશ્કરાઓ ખુબ મશકરી કરી મારૂને રાજી કરે છે એટલામાં પેલો ઘરડો સીપાઇ આવીને કેહે છે કે માહારાજ આપના પીતાએ તમને દેશપાર કરવા સારૂ હુકમ કરેલ છે જે તમને રાજ બાહેર લેઇ જવાનો અમને હુકમ થયો છે. મારૂએ કહ્યું કે જાઓ તમારા રાજાને કહો કે હું તમારા રાજમાં વસતો નથી માટે તમારો હુકમ હું માનતો નથી પણ કરમમાં લખ્યું છે તેથી હું માહારી ઉમે બાર વરસનો થઇશ ત્યારે વનવાસ જઇશ, પણ જો તમારે મારવાનું જોર હોય તો હું લડવા તઇયાર છું. સીપાઇ સલામ કરી રાજા પાસે આવ્યો અને કુંવરના કહેલી વાત કહી તે સાંભળી રાજા ફીકરમાં પડ્યા અને પ્રધાનને પૂછ્યું કે આ કુંવર શું કેહે છે, પ્રધાન કહે મહારાજ તે ખરૂં કેહે છે કેમકે તે તો અસલ રજવાડાની જમીન વગતી લેઇ ત્યાં મેહેલ બાંધી રહ્યો છે માટે તેના ઉપર તમારી સત્તા નહી, વળી મોસાળનું જોર ભારે છે માટે તે લડવામાં પણ પોહોચી શકાશે નહી. તે સાંભળીને રાજા છાના રહ્યા મનમાં વિચા-

રેચું કે માહારો પ્રધાન પણ તેની તરફમાં છે તો પછી લ ડાંને શુ કરવું, એમધારી રાજા છાના રહ્યા. ગજેરો મા રૂ મેહેલમાં રમત કરેછે અને પોતાને પરદેશ જવાનો કેટલો વીલંબ છે તે જન્મોતરીમાં જુવેછે. એમ કરતાં કુંવર અગીઆર વરસના થયા એટલે રાણી દામાંતીના પેટમાં ફાળ પડી કે હવે વરસ દાહાડા પછી કુંવર પરદેશ જશે માટે અગાઉથી પરણાવીને લફરામાં નાંખુ કે કાંઈ કરતાં સંસારના છંદમાં પડને તે પરદેશ જવું છોડી દે અથવા જાય તો તે જતની પાછો ઘેર આવે, કુંવારો હશે તો તેને ઘેર આવવાનું મન થશે નહી એમ ધારી રાણી દામાવંતીએ બ્રાહ્મણને બોલાવ્યો.

દુહો—બ્રાહ્મણ વીરા તુને વીનવુરે, તુતો જાએ જે ગામ ગામરે; તુતો૦ કુંવર જેવી કન્યા લાવજેરે, માહારૂ એટલુ કરજે કામરે. માહારૂ૦ રૂપે ગુણેરે કાંઇ શોભતીરે, તેમાં ન હોય ખાંપણ કે ખોડરે; તેમાં૦ જેવો માહારૂ માહારો માહી રેહેરે, તેવો મેળવ જુગતે જોડરે. તેવી૦ ગુણ નહી ભુલુરે હુતો તાહરોરે, તને રાખીશ માહારી પાસરે; તને૦ મન આપુરે જોઇએ એટલુરે, તાહારી પુરીશ હુ તો આશરે. તાહારી૦

જોશી મહારાજ કુંવરને વાસ્તે એક રૂપ ગુણનો ભંડાર કન્યા સોધી લાવો કે જેના પર મોહીને કુંવર કદી પરદેશ જાય નહી એ કામ થયેથી હુ તમને બહુ ખુશી કરીશ. બ્રાહ્મણે કહ્યુ કે હાલ તરત મને સો રૂપીઆ વાટ ખરચી માટે આપો. રાણીએ રૂપીઆ સો આપ્યા તે લઈને બ્રાહ્મણ રસ્તે પડયો. હવે કળાવતી નગરીમાં ગુલાબશંગ રાજાને ઘેર એક કુંવરી ગજરા મારૂને લાયક છે, અને તે કુંવરીને કાને ગજરા મારૂની વાત આવેલી છે, તેથી તેણે ગજરા મારૂ શિવાય બીજાની સાથે નહી પરણુ

વાનો નિશ્ચય કીધો છે અને તે ગજરાં મરૂની ઝંખના કરતી બરૂએ બેઠી છે. હવે પેલો બ્રાહ્મણ ભટકતો ભટકતો તે નગરીમાં ગયો અને રાજાના મેહેલ નિચે થઇને જાય છે. ત્યાં કુંવરીના સામુ જોઇ ઉભો રહ્યો. પેલી કુંવરીની નજર પણ બ્રાહ્મણ ઉપર ગઇ એટલે તેના મનમાં આવ્યું કે આ મુસાફરને માહારી સાથે કાંઇ કામ હોય એવું જણાય છે તેથી તેને ઇશારત કરી પોતાના મેહેલ પાસે બોલાવ્યો અને પૂછ્યુ કે—

દુહો—કીયારે મુલકથી તમે આવીયારે, તમે કીયા મુલકમાં જાઓરે; તમે૦ કોની જુઓછો તમે વાટડીરે, તમે કોના સારૂં બેઠા થાઓરે; તમે૦

તમે કયાંથી આવ્યા અને ક્યાં જશો કયારના બોલ્યાચાલ્યા વગર ઉભા રહી કોની વાટ જુઓછો બ્રાહ્મણે કહ્યુ કે—

દુહો—ઉતર ખંડથી અમે આવીયારે, કાંઇ મુલક જોવાને કાજરે; કાંઇ૦ જોયું નગર રૂડું શોભતુંરે, તેમાં રૂડેરૂ ચાલેછે રાજરે. તેમાં૦

અમે ઉતરખંડથી આવ્યા છીએ; કાંઇ કામ નથી પણ નગર નીરખતા ફરીએછીએ. આ શેહેરમાં અમારે કોઇની પીછાન નથી પણ નવી પીછાન કરવી છે. એ સાંભળી ચંપાદેએ ધારયુ કે આ કોઇક રાજાનો લગનીઓ કન્યા શોધવા આવ્યોછે તેને સમ દેઇને પુછુ કે તમે શા કામે આવ્યાછો

દુહો—શારે કામે તમે આવીયારે, તમે સાચુરે બોલજો બાપરે; તમે૦ જુઠુ બોલો તો માહારા સમ છેરે, તમને સ્ત્રી હત્યાનુ પાપરે. તમને૦

માહારાજ તમે અમારા નગરમાં શા માટે આવ્યા છો તે ખરેખરૂ ન કહો તો તમારે માથે સ્ત્રી હત્યાનુ પાપ છે

દુહો—સાચુ કેહેતારે રાણી સત ચઢેરે, તમને મોહરૂપી વાગશે બાણરે; તમને૦ ધઢમાડવથી હુતો આવીયોરે,

કાંઈ કન્યા જોવાને કાજરે. કાંઈ૦ કોઈ નથી એવો જનેતા એ જનમીઆરે, કોઈ નથી સાંભળ્યો કાનરે; કોઈ૦ નામ સાંભળતાં નારી ઢળેરે, કાંઈ વાગે મોહનાં બાણરે. કાંઈ૦

બ્રાહ્મણે કહ્યું કે માંડવગઢના જામ રાજાના કુંવરને માટે કન્યા શોધવા અહીં આવ્યો છું. કુંવરનું નામ દેઉ તો તેના ગુણ અને રૂપનું મોહ બાણ વાગીને તમે મુરછાંગતે થશો. એવો પૂરૂષ કોઈએ કાને પણ સાંભળ્યો નહીં હોય. તે સાંભળતાંજ કુંવરીને પોતાના હૈયાનો હાર ગજરોમારૂ યાદ આવ્યો. અને આ બ્રાહ્મણ જેના તારીફ કરે છે તે પોતાનો પ્યારો ગજરો મારૂ હશે એમ ધારી તેનું નામ જાણવા સારૂં બ્રાહ્મણને ફરી કહ્યું કે—

દુહો—કેઈ જનેતાએ કુંવર જનમીઆરે, એવા કીયા રાજનો કુમારરે; એવો૦ સાચુ બોલ વીરા સતવંતારે, તેને આપુ એકાવળ હારરે. તુને૦ વચન સુંણીને વીહળ થઈ રે માહારૂ મનડુ તે ન રહે ધીરરે; માહારૂ૦ વરમાળા ઘાલુ હુંતો હેતશુંરે, કરી આપુ નાણુંદ કેરા વીરરે. કરી૦

માહારાજ તમારે મોહોડે વખાણ સાંભળીને મને ધીરજ રેહેતી નથી; હું તેને વરમાળ આરોપી માહારો માનીતો કરી લેવા આતુર થઈ રહી છું માટે તમે જેનાં વખાણ કર્યાં તેનું નામ કહો.

દુહો—કુંવર છે રાજ જામનોરે, એનું ઘડ માંડવ છે ગામરે; એનું૦ આણમાનીતીનો દીકરોરે, એનું ગજરો મારૂજી નામરે. એનું૦ પુન્ય હશે તે નારી પામશેરે, કાંઈ ગજરો મારૂજી ભરથારરે; કાંઈ૦ સફળ જનમ થશે તેહનો રે, તેના ભાગ્ય તણો નહીં પારરે. તેના૦

માંડવગઢના જામ રાજાની આણમાનીતી રાણીનો કુંવર ગજરો મારૂની સગાઈ કરવા સારૂ હું આવ્યો છું જેણે બહુ તપ કર્યો હશે અને જેના ભાગ્યનો ઉદય હશે તેજ ગ

જરા માર પાનશે. કુંવરીએ પોતાના મનમાં ધારી રાખે લા ગજરા મારૂની ખબર સાંભળીને ગાઢુ હરખ થયો અ ને પેલા વેવીશાળીઆ બ્રાહ્મણને પોતાના પીતા પાસે મો કલ્યો. બ્રાહ્મણે દરબારમાં જઈને વીવાની વાત કહી એટલે રાજા રાણી બેને પૂછવા જનાનખાનામાં ગયા અને કુંવ- રીને પણ ત્યાં બેસાડી પૂછી જોયું. કુંવરીએ કહ્યુ પીતા જી વર જોઈને વીવા કરજો. રાજા કહે બેટા વર તો સા- રો છે પાછુ આણુમાનીતાનો કુંવર છે એટલે રાજાને મન ઉતારો થયો છે પણ તેના મામા ઘણા જબરા છે. રાણી ઓએ વીવા કરવા હા કહી એટલે રાજાએ દરબારમાં આ વી પોતાની કુંવરી ચંપદેનો વીવા ગજરા મારૂ સાથે કર્યો બ્રાહ્મણ વીવાની વધાઈ લેઈને દમાવંતી રાણી પાસે આ વ્યો અને સઘળી વાત કહી તે સાંભળીને રાણી ખુશી થ યાં અને બ્રાહ્મણને બહુ ધન આપી ખુસી કરયો. હવે આમ રાજા બહુ ક્રોધમાં રહેછે. એક દાહાડો ક્રોધ આવ્યા થી પોતાની દાસીને કહ્યુ કે તું સારના પોહોરમાં કાળો પોશાક અને કાળો ઘોડો ગજરા મારૂના મેહેલ આગળ મુકીને આવની રેહેજે, જો તે ટેકવાળો હશે તો એક ઘ ડી ગામમાં ઉભો નહી રહે. દાસીએ રાજાના હુકમ પ્રમાણે કર્યું. સવારના પોહોરમાં સુતો ઉઠીને મારૂ ઝરૂખે આ- વ્યો તેવોજ પેલો ઘોડો અને પોશાક તેની નજરે પડ્યાં, તે જોઈને વિચારયું કે રાજાનું જોર ન ચાલ્યું ત્યારે આ- જ મને ગડીઆળાથી દેશવટો દીધો માટે જો હુ ન જાઉ તો માહારી જનેતાની કુખને એબ લાગે માટે માહારા બા પનો હુકમ માની પરદેશ નીકળવુ જોઈએ એમ ધારી પો તે દાતણ પાણી કરી જનમોતરીમાં જુવેછે તો તેજ દી- વસે વનવાસ જવાનું ટાંકણુ આવી રહ્યુ છે તેથી તરત પો તાના રેવંતને તઈયાર કરી શમ વસ્ત્ર પેહેરી પોતાની મા

પાસે રજા લેવા આવ્યો. કુંવરને આવતો જોઈ રાણીના પેટમાં ફાળ પડી અને આંખમાં આંસુ લાવી કુંવરને પૂછ્યું કે—

દુહો—કોનાં ફોડ્યાંને કોનાં ઢોળીઆંરે, કુંવર કોનો કરયો ભંજવાડરે; કુંવર૦ કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે, જોઈ લાજી મરે રજવાડરે. જોઈ૦

ભાઈ તેં કોનું બગાડ્યું છે કે તેણે તને માનભંગ કરયો તે મને કહે. માહારા ભાઈ ઘણા જબરા છે તેઓને લાંછન લાગશે ને સાલસુભાના બેનના છોકરાને વારે કોઈ ચડનાર નથી એમ ગણાશે માટે જેણે તને દુભવ્યો હોય તેનું નામ દે એટલે હું તેનું જડામુળ કહાડી નાંખીશ. કુંવરે વિચારયું કે જો હુ રાજાનું નામ દેઈશ તો મહારા મામા પાસે રાજાને હેરાન કરાવશે માટે માહારા કરમનો વાંક કાહાડુ જેથી કોઇને દુઃખ ન થાય એમ ધારી કુંવરે કહ્યું કે

દુહો નથી ફોડ્યાંને નથી ઢોળીઆંરે, મેં તો નથી કરયો ભંજવાડરે; મેં તો૦ કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે, આવી પોહોચી કરમની આડરે. આવી૦ જોશીએ કીધી જનમોતરીરે, એમાં લખીયા હતા લેખરે; એમાં૦ બારે વરશ રે વન ચાલીઓરે, તેમા મીથ્યા ન થાય મીન મેખરે. તે૦ માટે માહારીરે તમે માવડીરે, મુજને ઝટપટ આપજો શીખરે; મુજને૦ ઘડીએ ગમતુ નથી શેહેરમારે, હુતો દેખુ હળાહળ વીખરે. હુતો૦

મેં કોઇનો બગાડ કરયો નથી, પણ માહારા કરમે મને આ ઘોડો ને પોશાક મોકલ્યો છે, માહારી જનમોતરીમાં બારમે વરશ પરદેશ જવાનું લખેલુ છે. માતાજી વિધાત્રાના લેખ મીથ્યા થવાના નથી, માટે જલદીથી મને રજા આપો. કુંવરનાં વચન સાંભળી રાણીની આંખમાં ચોધારે આંસુ ચાલ્યાં જાયછે, અને કાયા કંપી રહી છે.

દુહો—તમેરે આવ્યા મારૂ આકડીરે, અમને કોનો દાછો

આધારરે; અમને૦ દુખની વાતો કોને કીજીએરે, માહારી
કોણજ કરશે સાહાયરે. માહારી૦

રાણીએ કહ્યુ કે કુંવર તું મને કોને આધારે મુકીને પ
રદેશ જાઓછો?

દુહો—તમને સુંપીશ સમરથ સાસરારે, તમને૦ સોંપી મ
છરીયાની વાટરે; તમને૦ અહિંઆં રહો તમે સુખથારે, પી
યર ગયે મટે ઉચાટરે. પીયર૦

માતા અહિંઆં સરવે વાતે સુખ છે, અને પીયરમાં
માહારા મામા સમરથ છે માટે તમને દુઃખ પડે એમ નથી

દુહો—સાસરીઆમાં મારૂ માહારે રૂસણાંરે, માહારા
પીયરમાં બિનજાબ બાંઠરે; માહારા૦ રતન સમોરે કુંવર જાય
છેરે, માહારા જીવતરે ઉઠી વાટરે માહારા૦

બાઇ તને ખબર છે કે તાહારા પીતાનું હેત માહારા ઉ
પર કેટલુ છે કે તે સુખે હુ તાહારૂ દુઃખ વીસારીને અ
હિં રહુ માટે તને તો જવા નહીં દેઉ, એમ કહી રાણી
રૂવેછે. કુંવરે જવાની બહુ હઠ કરી એટલે રાણીએ વિ-
ચાર્યું કે હવે તે રાખ્યો રેહવાનો નથી પણ જો આજની રા
ત રાખીને રાતની રાતમાં માહારા ભાઇને તડાવું ને કુંવ
રને કન્યા પરણાવું તો કદાચ મોહમાં લપટાઈને રહે, એ-
વું ધારી મારૂને કહ્યુ કેઃ—

દુહો—આજનો વાસોરે રહો મોહોલમાંરે, તમને વાહા-
ણામાં દેઈશું શીખરે; તમને૦ નારે કહે જો તમે નીસરોરે,
કાંઈ પેજી પીઉ હુતો વીખરે. કાંઈ૦

તાહારે જવું હોય તો કાલે જજે હુ ખુશીથી જવા દેઈશ
માહારૂ કહ્યુ નહી માનો તો હુ ઝેર ખાઇને મરીશ. એ
રીતે માતાનો આગ્રહ જોઇ પોતે એક દીવસ રેહવાને હા
કહી. સાંજ પડતાં રાણીએ કુંવરને પરણાવવાના તરખડ ક
રવા માંડી. રાણીએ વિચાર કર્યો કે રાતની રાતમાં શામ

સેવું છે તેથી માણસના પગથી કે ઘોડાથી તો નહીજ જ- ની શકે. માટે હજાર ગાઉ ચાલી શકે તેવી સાંઢ હશે તો- જ કામ થશે એમ ધારી રાણી રબારીવાડામાં આવી ને રૂડીઆ રબારીને બોલાવે છે.

દુહા - રૂડીઆ રબારી વીરા વીનવુંરે, હુંતો તજથી ના- નેરી બાગુ બહેનરે; હુંતો૦ કામ પડ્યું વીરા ઓપટીરે, મા ટે આવીકું માજમ રેનરે. માટે૦ ઝટપટ ઉઠી તું ના જાગજો રે, કાંઈ લાવી માહારા પર મહેરરે; કાંઈ૦ માંગ્યા માગ્યાં મુ લ આપી મરે, તું જાજો જો અમનગર શેહેરરે. તુ૦ કુંવર વીંદરો માહારો જાય છે રે, કાંઈ જોબન બાગે પેશરે; કાંઈ૦ સાબાસુજાન જમને એમ કેહેજોરે, તાહારો બાણુંજ જાય પરદેશરે. તાહારો૦

રુડીઓ રબારી સાત મણ ફુલની સેજમાં ભર ઉંઘમાં સુતા છે ને એની સ્ત્રી પગ દબાવે છે, એવામાં રાણી- નો અવાજ રબારણને કાને પડ્યો તથાં રાણીને કહ્યું કે–

દુહો—ટાઢી રાતરે તું તો ટળવળેરે, કાંઈ સાર તાહારો બં- ધ રાખરે; કાંઈ૦ રબારી ગયા છે એમને સાસરેરે, એમ ની ડાબી ના દુખે છે આખરે. એમનો૦

માહારા ધણી તો ઘેર નથી સાસરે ગયા છે ને ત્યાં આંખો દુખતી આવી છે. તે સાંભળી રાણીએ વિચા- ર્યુ કે જો સાસરે ગયો હોય તો આંખો દુખે છે એવી ખબ- ર અહિંયા શી રીતે પડે માટે મુકરર રબારી ઘરમાં છે પણ ઉંઘમાંથી ઉઠાડવો પડે માટે તે જુઠું બોલે છે. પ- ણ એને જો કાંઈ લાલચ આપું તો તે જરૂર ઉઠાડશે એ- મ ધારીને તેને રાણીએ કહ્યું કે —

દુહો—રબારીને આપું નાથા મોતીરે, તને આપું તે નવસર હારરે; તને૦ ઝટપટ જગાડ તું તો તેહનેરે, કાંઈ કા- મ પડ્યું દરબારરે. કાંઈ૦

હે ભાઈ તું એને જલદી જગાડ, દરબારમાં કામ પડ્યું છે તેથી આટલી રાતે તેડવા આવી છું. દરબારનું નામ સાંભળીને રબારણે પોતાના ધણીને જગાડ્યો અને કહ્યું કે આટલી રાત સરકારનું તેડું કેમ આવ્યું છે. રબારી બેઠો થયો અને જવાબ દીધો કે આપણા ચાકરોએ કોઈના ખેતરમાં સાંઢ ચાર્યો હશે એવું ધારી ચાકરને પૂછે છે.

દુહો—કેણી ભેર ગાયો ભેંશો ચારીઓરે, તેં તો કેણી ભેર ચારી છે સાંઢરે; તેં તો૦ કેનાં ખેતર ખાધાં ભેળ્યાંરે, ભૂંડા કેનો કરયો ભેળવાડરે. ભુંડા૦ કેનું ખાધું ને કેનું નું બગાડ્યુંરે, તું તો સાચેરી કેહજે વાતરે; તું તો૦ દરબારે તેડું મને મોકલ્યુંરે, ભૂંડા ગળતી માઝમ રાતરે. ભુંડા૦

આજે આપણા ઢોરે કોઈના બગાડ કરયા છે કે દરબારમાંથી અત્યારે તેડું આવ્યું છે. ચાકરે કહ્યું કે —

દુહો—ડુંગરાણી ગાયો ભેંશો ચારીઓરે, મેં તો આથમણી ચારી છે સાંઢરે; મેં તો૦ કોઈનાં ખેતર નથી ભેળ્યાંરે, કોઈનો નથી કરયો ભેળવાડરે. કોઈનો૦

કોઈના ખેતરમાં ઢોર જવા દીધું નથી, રાજા તો કાંઈ કાંઈ કામ સારૂ બોલાવતા હશે. પછી રૂડાઓ રબારી નીચે ઉતરયો એટલે રાજાના રાણી દામાવતીને દીઠી; રબારીએ કહ્યું કે આટલી રાતે એકલાં માહારે ઘેર કેમ પગલાં કરયાં. રાણી કહે ભાઈ તાહારૂં કામ પડ્યું છે ગજરો મારૂ દેશવટે જાય છે માટે તું અમનગરે જઈ માહારા ભાઈને રાતની રાતમાં તેડી આવે તેવી જોરાવર સાંઢ હોય તે લઈને જા. તે સાંભળી રબારીએ કહ્યું કે—

દુહો—ત્રણસેંને સાઠ માહારે સાંઢણીરે, તેમાં ગંગા જમનાની જોડરે; તેમાં૦ મન વેગે પવન વેગે ચાલતીઓ, તેમાં ન મળે ખાંપણ કે ખોડરે. તેમાં૦ અખંડ જોવા ધીની જળહળેરે, તેને ધુપ અગર બહુ થાયરે; તેનો૦ ચારો

ગરે નાગરવેલનોરે, તેતો પલકે જોબન જાયરે. તેતો૦ ધારી એપે હુંતો પરવરરે, તમે મનમાં રાખજો ધીરરે; તમે૦ આ અનગર પેહોચુ પલકમાંરે, તેડી લાવુ તમારો વીરરે. તેડી૦

ગાહારે ઘેર વાણુએ રાક સાંઢો છે તેમાં ગંગા જમનાંનો જોડો મનવેગે પવનવેગે જાય છે તેના મોં આગળ ધુપ દીપ અને અખંડ ધીની જોતો બળે છે. તમારે ફીકર કરવી નહી હમણાં તેડીને પાછો આવુંછુ એવું સાંભળીને રાણી ખુશી થયાં અને કહ્યુ કેઃ—

દુહો—રસ્તે જાજોરે જોગને જાળવીરે, ભુડા અંધારી રાતનું કામરે; ભુ૦ વાલેશરી વીરો હતો પાસેરે, તોલઈ ચાલી જવા કેરી હામરે. તો૦ ગુણ નહી ભુલુ હુંતો તાહેરોરે, કાંઈ ગુણ ઓશીંગણ થાઉરે; કાંઈ૦ કડાં કંઠીને સેલાં પાઘડીરે, સવા લાખ સોનૈયા દેઉરે. સવા૦

ભાઈ અંધારી રાતે જાગને જજો તમારો ગુણ હુ નહી ભૂલુ. સવા લાખ સોનાની મોહોરો આપીશ એમ કહી રાણી પોતાને મેહેલે આવ્યાં અને રબારીએ સાંઢને શણગારવા માંડી.

• દુહો—સાંઢની કેડે સોના સાંકળીરે, એને ઉર એકાવળ હારરે; એને૦ પાએ તોડા જોને ઘુઘરારે, થાય ઝાંઝરનો ઝમકારરે. થાય૦ સોના રૂપાનો કાઠલોરે, કાંઈ રતન જડાવ પલાણરે; કાંઈ૦ હીરા જડાવ એનો મોયડોરે, જાણે ઝળકે સુરજ ભાણરે. જાણે૦ કસની પાઘ ઝાલી હાથમાંરે, કાંઈ રૂડીઓ થયો અસવારરે; કાંઈ૦ ગોળો છુટયો જાણે ગોફણરે, તેમ સાંઢ ચાલી સમકારરે. તેમ૦

તરેહવાર અને શોભીતા શણગાર સજીને પોતે સાંઢ પર અસ્વાર થયો, પછી જેમ ગોફણમાંથી ગોળો છુટેછે તેમ સાંઢે ચાલવા માંડયુ. જતાં જતાં અમનગર પાસે આવ્યું ગોટલામાં સમસમ કરતી રાત ચાલી જાયછે તેને ર

બાઈડીએ પુછ્યુ કે હે માસી ક્યાં જાય છે ત્યારે રાત કહે હુ તો વાહાણું વાવાને જાઉંછુ. રૂડીએ વિચારયુ કે જો રતન કુમાજે કરૂ તો પછી વાહાણુ વાવાની ફીકર મટી જાય. એવું ધારી ગભ્યો ભોંય નાંખી દીધો અને રાતને કહ્યુ કે માસી માહારો ચાબખો આપો. રાત કહે મને તો વાર થાય છે તેથી તું તાહારી મેળે લે: રમાઝીએ કહ્યું કે હુ સાંઢને બેસાડીશ ત્યારે માહારાથી નિચે ઉતરાશે અને તમે તો ઊંચો હાથ કરી આપી શકશો. પછી રાત ચાબકો લેઇ ઊંચો હાથ કરી આપે છે એટલે રૂડીએ રાતનું કાંડું ઝાલી સાંઢ ઉપર ખેંચી લીધી અને પોતાની ગાંડ તળે દાબીને તેના ઉપર ચડી બેઠો. વાહાણુ વાવાની ફીકર મટી ગઇ ગમને રૂડીઓ અમનગર આવી પેહોચ્યો ત્યાં દરવાજા બંધ દીઠા એટલે દરવાનને કહ્યું કે:—

દુહો—દરવાન વીરા તને વીનવું રે, માહારે જાવુ છે રાજાની પાસરે; માહારે૦ ઝટપટ મને શેહેરમાં ઘાલનિરે, પછી દરવાજો તાહારો વાસરે. પછી૦

દરવાજો ઉઘાડ માહારે રાજાનું કામ છે.

દુહો—બંધ દરવાજે નહ ઉઘડેરે, કાંઇ કુંચીઓ પડી દરબારરે; કાંઇ૦ રાત રેહો શેહેર બાહારે, સુતા ઉઠી આવોને સવારરે. સુતા૦

દરવાને કહ્યું કે વાહાણું વાતાં આવશો તો દરવાજો ઉઘાડશું હમણાં ઉઘાડવાનો હુકમ નથી અને કુંચીઓ દરબારમાં જાય છે. રમાઝી વિચાર કરે છે કે આપણે તો રાતની રાતમાં જવું છે અને આ તો વાહાણુ વાએ દરવાજો ઉઘાડવાનો વાયદો કરેછે માટે આપણું કામ શી રીતે પાર પડશે એમ ધારી દરવાનને કહ્યું કે.—

દુહો—બળી બળી લાગુ તાહારે પાવલેરે, જઇ દરબારને જગાડરે; જઇ૦ વેહેલો લાવ્ય તુતો કુંચીઓરે, કાઇ દરવા-

જો ઉઘાડરે. કાંઈ૦

ભાઈ દરવાન હું પગે લાગું છું તું દરબારને જઈને જગાડ, અને કુંચીઓ લાવી દરવાજો ઉઘાડ. દરવાને કહ્યું કે કદી રાજા ગામ બાહાર રહ્યા હોય તો પણ રાતે દરવાજો નહી ઉપડે. આવો જવાબ સાંભળી રૂપાળી ફીકરમાં પડયો અને સાંઢ ઉપર નીસાસો મુકી સાંઢને કહ્યું કે.--

દુહો--ફટરે બેઝારી ફટ પાપણીરે, મેં તો તાહારો કરયો વિશ્વાસરે; મેં તો૦ ગોપ કરી સહુ જાણી ગઈરે, દામ મળવાની નથી આશરે. દામ૦

હે ભૂંડી તાહારો વિસ્વાસ કરવામાં હું નીરાશ થયો. હવે રાતના રાજમાં જવાશે નહીં. જો કોઈ એકલો હોત તો તને ચેકાવત પણ પાંજરા સાહેબની ખાઈ છે માટે લાગ ફાવે તેવું નથી એમ કહી રડવા માંડયું. રૂડાઆન શોકાતુર જોઈને સાંઢને દયા થઈ અને તે બોલી.

દુહો--મુજને છતાં શા તને સોચનારે, કાંઈ આવડો દુખી શીદ થાયરે; કાંઈ૦ અહિંથી ઉડીને જાઉં આકાશમાંરે, તેની ખબર ઘડીમાં કહુંરે તેની૦ તાણીને બીડ તગતા જણોરે, કાંઈ હવેલી મળજે લગામરે; કાંઈ૦ એતરવા એક પાછી ફેરવારે, મુને ચેકાવ જોવા રૂડો લાગેરે. મુને૦ કોટના પાડું હું તો કાંગરારે, ચેકી જાઉં સમુદર પારરે; ચેકી૦ અહિથી તડપીને હું તો ઉછળુંરે, કાંઈ જઈ પડું શેહેરના માંહ્યરે. કાં૦

હે રૂડીઆ એક એતરવા પાછી લેઈ જઈને તું મને ચેકાવ, એના કાંગરા અને ખાઈ સુધાં કુદીને હું શેહેરમાં જઈશ. રૂડીઆને હિંમત આવી અને સાંઢ ચેકાવી તે સાજાસુજાની પોળે જઈને ઉભી રહી, રૂડીઆએ પોળીઆને જગાડી કહ્યું કે

દુહો--પોળીઆ માહારેતરે તું તો બંધવારે, કાંઈ સાજાસુજાને જગાડરે; કાંઈ૦ કામ માહારે છે ઘણું ઓપટીરે, તું તો ઝટપટ પોળ ઉઘાડરે. તું તો૦

પોળ ઉઘાડ અને સાલાસુજાને જગાડીને કહે કે—

દુહો—સાલાસુજારે તમને વીનવુરે, કાંઈ જાગી જાગી જાગુ પાયરે; કાંઈ૦ ઘડ માંડવથી હું તો આવીયોરે, જુને વાર ઘણેરી થાયરે. જુને૦ માટે વેલેરા તમે ઉઠજોરે, કાંઈ તત્પર થાઓ નરેસરે; કાંઈ૦ દામાવંતીના દીકરાને, એના તાત આપ્યા પરદેશરે. એના૦ માટે રાણીએ મને મોકલ્યો, કેહેજો ભાણેજ જાય વીદેશરે; કેહેજો૦ અત્યારે આવીને તમે રોકજો, કુંવર હજુએ છે બાળે વેશરે. કુંવર૦

રૂડીયાનો અવાજ સાંભળતાં સાલાસુજા જાગી ઉઠ્યા, ને નીચે આવીને રૂડીયાને પૂછ્યું કે ભાઈ શું છે? રૂડાએ કહ્યું કે ગજરા મારૂને એના બાપે દેશવટો દીધો છે માટે તે સવારમાં જવાનો છે તેથી તમને તેડા આવ્યો છું એવું સાંભળીને સાલાસુજા ઘણો દીલગીર થયા અને તત્પાર પણ સાંઢ ઉપર બેઠો. રૂડાએ સાંઢ બેકાવીને પવનવેગે મુકીને માંડવઘડ આવી જ્યાં દામાવંતી રાણી ભાઈને જોઈ રાજી થઈ અને રબારીને ધન આપીને રાણીએ ભાઈને કહ્યું કે ભાઈ આતો સવારનાં જવાનો છે, આનો વીવા કમળાવતી નગરીના રાજાની કુંવરી સાથે કરેલો છે માટેત્યાં રાતની રાતમાં લેઈ જઈને પરણાવી આવો તો તે કોક દીવસ પાછો ઘેર આવશે. રાણીના ભાઈએ રબારીને કહ્યું કે ભાઈ આટલું કામ કરવાની હિંમત ધાલો તો ઠીક. રબારીએ કહ્યું કે મારા જીવમાં જીવ છે ત્યાર સુધી તમારો તાબેદાર છું. પછી મામાએ મારૂને જગાડ્યો અને કહ્યું કે ભાઈ મારે ઘેર ચાલો. મારૂ કહે કે મારે તો સવારમાં પરદેશ જવું છે, મામાએ કહ્યું કે આપણે ઘેર બધાને મળીને જજો. એવું સમજાવી સાંઢ ઉપર બેસાડી સાંઢને ઉડાડી તે કમળાવતી નગરીમાં આવી પોહોચી. મામાએ રાજા પાસે જઈને કહ્યું કે અમારા ભાણેજના બાપે એને દે-

શવટો દીધો છે માટે તમારી કુંવરીને પરણાવી દો કેમકે તે હાલ પરદેશ જવાનો છે. એવું સાંભળીને રાજા દીલગીર થયા અને વિચાર કર્યો કે કોઇ ગરીબ ગરબો હોય તો પરણાવવાની નાએ કહીએ પણ આતો સાંભાસુભા અને જાત બહુ જબરા છે એટલે તેમને ના કેમ કેહેવાય. પછી પોતે રાણી પાસે જઇને કહ્યું કે ગજરામારુના બાપે એને દેશવટો દીધો છે માટે તે અહિં પરણવા સાડ આવ્યો છે. રાણી કહે કે એવી રીતે કન્યા કેમ દેવાય, રાજા કહે એ આપણાથી ના ન કેહેવાય કુંવરીને પુછીએ તે શું કેહે છે

દુહો—જાન આવી ઘર માંડવથીરે, કાંઇ પરણવાને હાલરે; કાંઇ૦ પીતા એનાએ આપ્યો દેશવટોરે, કાંઇ વીદેશી જાશે કાલરે. કાંઇ૦ રાજકુંવર પરણી તુજનેરે, તેતો હવડાં જાશે વનવાસરે; તેતો૦ લખ્યું હશે ત્યારે આવશેરે, તમે મુકો પરણ્યાની આશરે. તમે૦ રાજકુંવર પરણ્યા જાણતારે, મહેલ બેઠી ચાવીશ પાનરે; મેહેલ૦ તેનો રેહેશે તન એરતોરે, કાંઇ માહારૂ કહ્યું તું માનરે કાંઇ૦

રાજાએ કુંવરીને કહ્યું કે મારુને તો તેના પીતાએ દેશવટો દીધો છે તેથી કાલે વનવાસ જવાનો અને હાલ તે પરણવા આવ્યો છે. તું જાણીશ કે રાજકુંવરને પરણીને ને સુખ ભોગવીશ, પણ તે વાતનો ઓરતો રહી જશે માટે પરણવાની આશા છોડી દે. તેવારે ચંપાદેએ કહ્યું કે—

દુહો—કરમે લખ્યું હશે માહરેરે, તેતો મીટવા નહી થાય મારા બાપરે; તેતો૦ રૂડો ભુંડોરે કાંઇ મેં વરીયોરે, મને ભાંજો કેતા બેસે પાપરે. મન૦

હે પીતાજી મારા કરમમાં જે લખ્યુ હશે તે થશે, જેવો તેવો મેં એક વખત કબુલ કરેલો તેજ ખરો હવે ના જો કેહતાં મને દોષ લાગે, એ સાંભળતાં તરતજ રાજા એ લગનનો સામાન મંગાવ્યો અને કન્યાદાન દીધું જ્યાં ગ જ

રે મારૂ ચોગીમાં ફેરા ફરે છે અને ત્રણ મંગળ વરતાઇ રહયાં એટલે મારૂને યાદ આવ્યું કે જો હું આ પંચાતમાં પડીશ તો પીતાનું વચન જશે તેથી તરવાર એ ચોરે વરમાળ કાપી નાંખીને નાઠો. એના મામાએ વારયો પણ માન્યું નહી એટલે ચોથુ મંગળ ખાંડાથી વરત્યું. કન્યાને પીઠ પર મુકીને મારૂ સાંઢ ઉપર બેસી ચાલી નિકલ્યા જતાં જતાં રસ્તામાં ભવઇયા રમતા હતા તેની ભુંગળો વાગી એટલે તે ગામમાં જોવા ગયા. ભવાઈ જુવે છે ત્યાં ભવઇયા કે હે છે કે અમે એકેક જાતનો વેશ બબે ત્રણ ત્રણ વખત રમ્યા પણ વાહાણું વાતુ નથી માટે કોઇએ રાતને બાંધી છે કે શું આરણીએ વિચાર કરયો કે હું હવે વધારે વાર કરીશ તો ઘણા માણસોને નુકશાન થશે, કોઇનાં ફુલ કરમાઈ જશે, અને કોઇનાં દહીં ખાટાં થઇ જશે, તેથી પોતે તરગાળાને તોડો આપી સાંઢ હાંકીને માંડવગઢ આવી પોહોંચ્યો ને ત્યાં જઇ દામાવંતીને કુંવર સોંપ્યો અને સાસુસસરાને પણ અમનગર મુકી આવીને રાતને છોડી દીધી કે તરત વાહાણું વાયુ એટલે ગજરા મારૂ નાહી ધોઇ તઇયાર થયા અને પોતાની માને પગે લાગી ચાલવા માંડે છે એટલે રાણીએ કહયું કે—

દુહો—સુરજ પોળે તમે સંચરોરે, કાંઈ રવી ઉગમતે સુરે; કાંઇ૦ પર ધરતીને પર રાજમારે, કાંઈ વાધે ઘણું એ ક નુરેરે. કાંઇ૦

સારા શુકન થયા એટલે મારૂ રસ્તે પડયો અને રાણી દામાવંતી રૂદન કરવા લાગી.

દુહો—સુનો સમરથ મારૂ ઢોલીઓરે, તારી ઘોડા સુની ઘોડારરે; તારી૦ સુની ગોહેડીને સુની માવડીરે, કાંઇ સુના મુકયા શણગારરે. કાંઈ૦ સુના દાસને સુના દાસીઓરે કાંઈ સુના મુકયા આવાસરે; કાંઈ૦ સુના બાગ સુના બંબ

રે, કાંઇ શુના પાચા અવાસરે કાં૦ ૯૦

અરે પુત્ર તાહરા વગર મેહેલ બાગ બગીચા ચાકર નોક
ર અને તાહરા સઉ શણગાર શુના પડ્યા છે એમ કહી રૂદ
ન કરેછે. માઇનો આકાશ મારગે એઠ એડ કરતો જાયછે
પણ ધંપાદ જે દીવેસેથી માર પરણીને મુકી ગયા છે તે
દીવસથી ખાન પાન અને ગાન તાન મુકીને પરમેશ્વરની
ભક્તિ કરે છે. ઘણા દીવસ વહી ગયા પછી એક દાહાડો
રાણીએ દાસીને કહ્યું કે આજ માહારા માથામાં ઘાલવા
સારૂ ચંપેલ તેલ લાવ પછી દાસી સરઇયાને તાયાં લેવા
આવી અને કહ્યું કે-

દુહો--સરઇયા તું તો સારૂ જોઇનેરે, મૂને આપજે ચં
પેલ તેલરે; મુને૦ ઝટપટ કરી તુતો જોખજેરે, તાહારે કા
મ પડ્યું સઉ મેહેલરે. તાહરે૦ ૯૧

સરઇયા જલદીથી તેલ આપ. સરઇએ તેલ આપીયું
તે લઇને દાસી જાય છે, એટલામાં ઘોડાનો ને માણસનો
પડછાયો જમીન ઉપર પડ્યો તર્યા દાસીએ ઊંચુ જોયું એ
ટલે ગજરા માર જેવો પૂરૂશ દીઠો તેથી હાથમાનુ કચોળુ
પડી ગયું, તે જોઇ સરઇયાએ કહ્યું કે કચોળુ કેમ પડી ગ
યું. દાસી કહે તે પડ્યાની મને ફીકર નથી એમ કહી ઉતાવ
ળી પોતાની બાઈ પાસે આવી અને કહ્યું કે-

દુહો--કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે, કાંઇ ગજરો માર
અસવારરે; કાંઇ સાચુ માનો મારી બાઇજીરે, જાણે જા
ય તમારો ભરથારરે; જાણે૦ ૯૨

બાઇ ગજરા મારૂ આકાશ મારગે જાય છે તે સા-
ભળીને ચંપાદને ઘણી રીસ ચડી અને દાસને કહ્યુંકે

દુહો--જાને તુ જુઠા બોલી છોકરીરે, મને પડીયલ ક
ટારીના ઘાવરે; મને૦ નીચી જાત તુ તો લુડોનીરે, કીધી
મશકરી માહારો જોઇ દાવરે. કીધી૦ ૯૩

જા જા રાંડ તારે આજ મશકરી કરવાનો વખત છે તારે મન હસુ અને મને તો કટારીનો ઘાવ લાગે છે, દાસી ઝ ખવાણી પડી અને હાથ જોડીને બોલી કે બાઇ હુ મશકરી કરતી નથી તમે માહારી સાથે ચાલો તો આપણે અગાશી ઉપર જઇને જોઇએ. પછી બંને જણાં અગાશીમાં આવી જુવેછે તો આકાશ મારગે મારૂને જત દીઠો તેથી ચંપાદે ખુશી થઇ બોલી કે –

દુહો--ઘોડો બાંધુ ઘોડારમાંરે, કાંઇ પલાણ મેહેલુ પરસાળરે; કાંo દામાવંતીના દીકરારે, તુતો મારે મોહોલે પધારરે. તું.

મારૂને કાને અવાજ આવતાંજ ઘોડાને ઉભો રાખી પોતે વિચાર કરેછે કે અહીં કોમ બોલાવતુ હશે, રસ્તામાં માસીતું ગામ આવે છે તેતો નહી હોય, માહારી માનુ નામ દ છે તેથી એજ હશે એમ ધારી ઘોડાને તે મેહેલમાં ઉતારી દીધો. મારૂને જોઇને ચંપાદેને બહુ આનંદ થયો, તેણે ઓળખાણ કાહાડયા વગર ત્રણ દાહાડા સુધી મારૂને પોતાની પાસે રાખ્યો. એક દાહાડો બંને જણ સોગટાંબાજી રમવા બેઠાં તે વખતે રાણી કહે કે તમે તો મરદછો તેથી મુને જીતશો. એટલે મારૂ કહે એમાં કાંઇ મરદાઇનું કામ નથી એતો નસીબની વાત છે જેના દાવ પડે તે જીત રાણી કહે કે માહારેજ જ્યાં ત્યાં નસીબ તો સાથેજ છે; તને મને ચોરીમાંથી મુકીને નાઠા હતા પણ માહારા નસીબમાં હતું તો પાછા ભેગા થયા. એ સાંભળીને મારૂ વિચારમાં પડયો કે હવે આ સુખમાંથી જવાશે નહી એમ ધારી બાજી ઉપાડી નાંખી અને રાણી પાસે રજા માગી.

દુહો—ઘડીએ રહ્યાની મને આખડી, અન્ન પાણી સવું માહારે વીખરે; અંનo ઝટપટ હવે અમે ચાલશુરે, રાણી ખુસીથી આપોને સીખરે, રાણીo

તમે ખુશી થઇને મને રજા આપો હું હવે પરદેશ જાઉ

રાણીને પસ્તાવો થયો કે ઓરમ્પા ગુ કાહાડવાથી માહારે પાછો વીજોગ થયો. આટલા દાવરા દુખના ડુંગર ઉભા તીવારે પ્રભૂએ દયા આણી સુખમાં નાંખી પણ પાછુ માહારુ કરમ ફરી બળ્યું એની રીતે પસ્તાવો કરી રાણી રૂદન કરવા લાગી.

દુહો—આજના વાસો માહારી મેડીએરે, તમે પરદેશી પરૂણા થાઓરે; તમે૦ રાત રહો માહારા મેહેલમાંરે, તમે વાહાણામાં સુખેથી જાઓરે. તમે૦ ૯૧

મારૂને કહેછે માહારાજ; આજની રાત માહારા મેહેલમાં પરદેશી મેમાન દાખલ રહો અને સવારમાં જવું હોય ત્યાં જજો. રાણીનો આગ્રહ જોઇને ગજરા મારૂ ત્યાં રહ્યા મધરાત ગઇ છે, રાજા પલંગમાં ઊંઘેછે ને રાણી પગ દબાવેછે એટલામાં મરઘે અવાજ કર્યો તે સાંભળી મારૂ જાગી ઉઠ્યો અને જવાની તઈયારી કરવા માંડી. રાણીએ કહ્યું કે માહારાજ હજી તો મધરાત ગઇ છે માટે સુઇ રહો પછી ચંપાદે મરઘા ઉપર ગુસ્સો કરીને કહેછે.

દુહો--મધ મધ રાતનો મરઘો બોલીઓરે, મારા મારૂને પડ્યો ત્રાસરે: મારા૦ સવારમાં બોલાવું મુવા વાઘરીરે, તને પકડી મંગાવું મારી પાસરે. તને૦ થેડ થોડ ખેંચુ તારાં પીંછડાંરે, તારી ચાંચે દેવરાવું ડામરે; તારો૦ મારૂજી ઝબકીને જવા જાગીયારે, મારૂ બગડ્યું બગાડે તું કામરે. મા૦

અરે મરઘા તું બોલીને મારા રંગમાં ભંગ પાડેછે, મારા પ્રાણહાર પલંગમાં પોહોડ્યા છે તેમને ત્રાસ પડાવે છે, તે સાંભળીને મરઘે કહ્યું કે--

દુહો--તમારે કારણ નથી બોલીઓરે, હું તો બોલ્યો ગરીબાંને કજરે; હું તો૦ મજુરોએ જાવ ઝટ જાગીનેરે, તમે સુખે સુઓ માહારાજરે. તમે૦

બાઇ તમે નીરાંતે ઊંઘો મારે તો ગરીબ મરબાને સારૂ

સોવવું પડ્યું તે જાગાગ વખતસાર ઉઠીને પોત પોતાને ઠે-
કાણે ગજરા માડ ઊંઘી ગયા ને રાત પાછલી પોહોર
રહી એટલે પાછો મરઘાએ અવાજ કરયો તે સાંભળી રા-
જા ઉઠ્યો થયો. રાણીએ કહ્યું હજી રાત છે માટે સુઈ ર
હો. પછી રાજાએ મરઘાને કહ્યું કે--

દુહો--પાછલી રાતનો મરઘો બોલીઓરે, મારા માડૂને પ
ડાવ્યા ત્રાસરે; મારા૦ સવારમાં બોલાવું વાઘરીરે, તને ઝ
ડી મંગાવું મારી પાસરે. તને૦ થોડે થોડે ખેંચુ તાહારાં પી
છાંરે. કાંઈ ચાંચે દેવરાવું ડામરે; કાંઈ૦ મારૂજી જબકાન
જાગીઆરે. માહારૂ બગડ્યું બગાડ્યું તું કામરે૦ મારૂ૦

મુઆ કહી કહીને થાક્યા પણ તું છાનો રેહેતો નથી. મ-
રઘો કહે છે કે--

દુહો--તમારે કારણ નથી બોલીઓરે, હું તો બોલ્યો ત-
સ્કર કેરે કાજરે; હું તો૦ સહુ સંગાથ જાગ્યા સેહેજમાંરે, ત
મે સુખે પોહોડો માહારાજરે. તમે૦

બાઈ હું તમારે વાસ્તે નથી બોલતો પણ ચોર લોકને
ચેતાવુંછું. હવે રાત થોડી રહી માટે સહુ સંગાથ જાગો એ
મ કરતાં વાહાણું વાયું એટલે રાજા જાગી ઉઠ્યો ને રાણી
ને કહ્યું કે હવે હું રેહેવાનો નથી.

દુહો--સીખ આપોને રાણી સતવંતીરે, અમે જઈશું
હવે વનવાસરે; અમે૦ બારે વરશે પાછા આવશું, તમે મુ
દો આમારી આશરે. તમે૦

બાર વરસ સુધી માહારી આશા મુકીને શીખ આપો તે
સાંભળીને રાણી રૂદન કરે છે.

દુહો--રહો તો રાખું માહરૂં લાગ્યારે, કાંઈ જાઓ તો
ઓસારૂ ઝીણી ઝીંવરે; કાંઈ૦ માહારે મોહોલે આવો સાહ-
બારે, છોડી મુકો છોકરવાદી છેકરે. છો૦

તમે અમથાં માન શુકન કહોછો પણ હું રેહેવાનો નથી

તે માટે જલદી સારા શુકન આપો. રાણી રાજાના સામુ જોઇને કહેછે કે મન તમે કોના આધારે મુકીને જાઓ છો રાણી કહેછે અને રાજા ઉતર આપેછે.

દુહો--તમે ચાલ્યા રાજા ચાકરીએ, અમને કોની ભળામણ દે છોરે; અમનો૦ સુખ દુખ જોવા કોણ આવશેરે, તેવી કોને સુપરત કહોછોરે. તેવા૦

હે રાણી વધારે રૂદન કરે કાંઈ ઘણું છે. મને રજા આપો. રાજા કેહેછે.

દુહો--તમને સોંપ્યાં મંદીર માળીયારે, રાણી સોંપી હીચોળા ખાટરે; રાણી૦ ખાઓ પીઓને એશે મોજમારે, તમે માહલો મહીનાની વાટરે. તમ૦ મેહેલ બંધીખાનું માનાએરે, મારે હીંચોળો શુળી સમાનરે; મારે૦ મોજે મુકીને રૂદન માંડીયાંરે. રાજા મહીયર ઉજડ રાનરે; રા૦ તમને સોંપ્યા કળશી કોદરારે, તમને સોંપી દુજણી જોટરે, તમને૦ દુધ સાકર પીઓ દાહાડીએરે, વસ્ત્ર શણગારનાન થી ખોટરે; વસ્ત્ર૦ માહારે મન કોદરા રાજા કોયનારે, દુજણી જોટા ચામડીયાને દેશેરે. દુજણી૦ દુધ સાકર રૂધીર દેખીએરે, વસ્ત્ર બાળી રખ્યા ચોળી રેહુંરે; વસ્ત્ર૦ તમને સોંપ્યારે સમરથ રેંટીએરે, તમને સોંપ્યો છ રાણ કપાસરે તમને૦ સરખી સખ્યર મળી કાતશોરે, તેમાં નાહી રહો ઉદાશરે. તેમાં૦ રેંટીઆ બાળાને રંધુ ખીચડીરે. કઈ ક પાસે મુકુ આગરે: કાંઇ૦ સાહેલીઓનો સંગ નથી કામનોરે, ગંતો ઝલી તગાડી બાહેરે. મે તો૦ તમને સંપ્યો પારસ પીંપળોરે, રાણી ગણજો પીંપળાવાનાં પાનરે; રા૦ બારે વરશે અમે આવશુરે, રાણી વાળીશુ તમારાં વાનરે. રાણી૦ સાથે તેડો માહારા સાહ્યારે, માહારાં બાર વરસ કેમ જાયરે; માહારાં૦ વીજોગની ઘડીઓ જાય વેગળીરે, મને દાહાડો વરસ સમો જાયરે. મને૦ આવું જાણત તો

નવ પરણુતારે, રાજા બાળકુંવારી રહેતરે; રાજા૦ ઠાલો હાથ મેં તો ઝાલીઓરે, માહારા કરમનો દોષ ન દેતરે. મા૦ સાસરૂ જોવાના રહ્યા ઓરતારે, સ્વામી ઘુંઘટ તાણવાના રહ્યા કોડરે; સ્વામી. તમે ચંપીને હું તો કેતકીરે, માહારી ભલી બની હતી જોડરે માહારી૦ પેહેરી ઓઢીને ફરત સાસરેરે, તે સઉ વિચાર અમારા થયા ભંગરે; તે નથી છુટ્યાં હાથનાં મીંઢળરે, નથી ઉતર્યો પાનેતરનો રંગરે. નથી૦

રાણીએ વીલાપ કરીને કહ્યું કે—

રાગ પરજની દેશી. પીઉ શું થાશેરે થાશે, માહારી રૂજની તે કેઈ પેર જાશે; પીઉ શું થાશેરે થાશે. એ ટેક. તમે મુકી ચાલ્યા વનવાસરે, સ્વામી કોઈની નથી માહારે આશરે; હું તો થઈને બેઠી છું નીરાશ, પી૦ સ્વામી દીસાંછો નાનેરા બાળરે, સાથે નથી કોઈ રખવાળરે; તમારી કોણ લેશે સંભાળ, પી૦ તમે હઠ કરી નવ જાશોરે, તમ ભાવતાં ભોજન ક્યાં પાશોરે; સ્વામી દુખીયા ઘણા તમે થાશો, પી૦ સ્વામી હજુ છો બાળે વેશરે; તમે રખે જતા પરદેશરે, માહારૂ કહ્યું માનો લવલેશ પી૦ માહારી સગી નણંદના વીરરે, માહારે નયણે વહે છે નીરરે; મુને નથી રેહેતી હવે ધીર, પી૦ માહારી ભલી બનાતી જોડીરે, દેવે કોપ કરી એ તોડીરે; તમે શીદ નાંખો તરછોડી, પી૦ પ્રાણનાથ પાછા તમે આવોરે, માહારા ઉપર દયા તમે લાવોરે; સ્વામી અબળાના પ્રાણ બચાવો, પી૦ માહારૂ ગોરૂ ગુલાબશું અંગરે, ફીકુ પડી પીળો પડયો રંગરે; માહારા હરખ થયા સઉ ભંગ, પી૦ મેં તો જાણ્યું જડયું જે રતનરે, તેને રાખીશ કરી જતનરે; સ્વામી શીદને છોડોછો વતન, પી૦ માહારૂ રતન તે રજમાં રોળાયું, માહારૂ પાપે કરમ ભોળાયુંરે માહારૂં કોમળ કાળજ છોળાયું, પી૦ વીધાતાને માહારે દવેશરે, તેથી લખી માતા આવા લેખરે; વ

હેરે ભાવે તે માગી આ સેજ, પીઠ વીયોગ બાળુ મુને ઘણાં લાગેરે, માહારૂં અંતર લાહ્યે લાગેરે; તેના ઓલવું કેની આસેરે, પીઠ આગી હું છું નાનેરૂ બાળરે, તમ વીના આવી પોહોચ્યે કાળરે; માહારી માજી લેજો સંભાળ, પીઠ હજુ સોળ વરસ નથી થયારે, મનના માનોરથ મનમાં રહ્યારે; નાહાની વયમાં મુકી મને ગયા, પીઠ અપવાસ કર્યાં રાત જાગ્યુંરે, ઉમીય જીને પાયે લાગુરે; કુંતા વરત કર્યાં વર માગ્યું, પીઠ તમે પાછા વળો ઘેર આજરે, માહારૂ કહ્યું માનો માહારાજરે; આપૂ માહારા બાપનું રાજ, પીઠ જા ઓ કેહેતામાં જીવડો જાયરે, તમ વીના તે કેમ રેહેવાયરે; વીયોગ દુખ તે કેમ સેહેવાય, પીઠ હજી હાથનાં મીંઢળ નથી છુટ્યાંરે, માહારા પાયે આમુજ ફુટ્યાં; રોય નેણનાં નીરજ ખુટ્યાં. પીઠ એમ રાણી રૂદન કરેછેરે, નયણે નીરની ધારા ઝરેછેરે; માર આગળ પગ ધરેછેરે. પીઠ મને સાસરે આવ્યાના કોડરે, નથી હોંડી માડામાડરે: અંપા કેતકીની બનતી જોડ. પીઠ મને સાસુ જોયાની અંતરે, મુને પાયે પડ્યાની ખંતરે; કહ્યું માનો માહારા ગુણવંત. પીઠ માણે કહ્યું કે—

દુહો.—ક કાસ મુકોરે તમો કામનીરે, કાંઇ ધીરજ રાખજો અંતરે; કાંઇ૦ શુકન ભલેરા આમને આપીએરે, આમ પાવએ આમરે પરરે. આમો૦

હવે રોવાનું કામ નથી ધીરજ રાખીને રહો; રાજાની હઠ જોઈ રાણીએ શુકન આપવા માંડ્યા.

દુહો—ડાબા જમણા બેને તેતર બોલેરે, રાજા આગી ઉતરે મંજારરે; રાજા૦ એવે શુકને તમે ચાલશોરે, તમને ઘાતક લોહના ધારરે. તમને૦ આટો કુટીને રાજા ઘા ઘડેરે, કાંઇ છુટે કેણ નારરે; કાંઇ૦ એવે શુકને તમે ચાલશો તો રાજા નહી દેખો ઘર બારરે. રાજા૦

તમે જશો તો માહાવીરના નડશે માકૂએ કહ્યું કે રાણી અપશુકન બોલ્યા કરતાં સારા શુકન આપો, રાણી સારા શુકન આપેછે.

દુહા—ડાબાં બોલેરે રાજા દેવલરે, કાંઈ જમણેરી એ રવ હોયરે; કાંઈ૦ એવે શુકને તમે ચાલશોરે, તમને વેહેગા ન મળશે કોયરે. તમને૦ કોરે ઘડે કુંવારકારે, તેને ઓળે અખેલું જવ જનરરે; તેને૦ એવે શુકને તમે ચાલશોરે તમને મળશે ફુલાદે નારરે. તમને૦ અખંડ સોભાગ્યવંતી માળણીરે, કાંઈ છાબ ભરેલા હારરે; કાંઈ૦ એવે શુકન તમે ચાલશો તો તમને મળશે સુઘડદે નારરે. તમને૦ વર કન્યા પરણીને આવતાંરે, સામા મળે નીશાળીયા સારરે; સામા૦ એવે શુકને તમે ચાલશોરે, તમને મળશે દેવળદે નારરે. તમને૦ દેવ સકળ શુભ જોગણીરે, કાંઈ માત પીતા કહેવાયરે; કાંઈ૦ રક્ષા કરેરે રાજા તમ તણીરે, રાણી કહે સુણો મારા રાયરે. રાણી૦ ચોરે ચઉટેરે રાન ચાવડારે, જ્યાં મડદાં બળે મશાણરે; જ્યાં૦ ત્યાં રક્ષા કરે મુજ માવડીરે સફળ હજો તમારું કલ્યાણરે. સફળ૦ શેહેર વાડાને રાય રેખ વીએરે, જ્યાં પરવતને હોય પાહાડરે; જ્યા૦ હુરે આરાધુ માહારી માવડીરે. તેતો આવીને પૂરે લાડરે. તેતો૦ પશુ પંખી દેહીન માનવીરે. કાંઈ નર નારીને રાયરે; કાંઈ૦ એ વશ થાશે રાજા તમ તણીરે, કાંઈ ગુરુ છે અંબા માયરે. કાંઈ૦ પર મુલક પરદેશડેરે, કાંઈ પર ધરતી પરવાસરે; કાંઈ૦ જગશરે માહાદેવ તાહારી સાહમાંરે, કાંઈ પુરી કરે સહુ આશરે; કાંઈ૦ ચાલો કેહેતામાં રાજા ચમકીઆરે, કાંઈ પૂંઠ ધકે જીવ જાયરે. કાંઈ૦ નયણાં માહારાંમાંથી નીર વહેરે,કાંઈ કાળજ કડકા થાયરે; કાંઈ૦ હામ પડે ધરતી ગામડેરે, કાંઈ એવું માહારે છે દુખરે; કાંઈ૦ જ્યારે રાજા તમને દેખશુંરે, ત્યારે તો થાશે સુખરે. ત્યારે૦ નર નીના નારી

એકલીરે, તેનો પગલે પગલે વાંકરે; તેનો૦ દીસે દીન મુને બાહામણુરે, હુતો કોડ ભરી કલંકરે. હુતો૦ રાણી કહે રાજા સંચરોરે, કાંઇ ચલાવો ચતુર તોખારરે. કાંઇ૦ કેહેતાં શુકન જોઈ ચાલીયારે, ગજરો માર તેણે ઠારરે. ગજ૦

રાણીએ [illegible] આપી એટલે રાજા પોતે શુકન જોઇને ચાલ્યા. જ્યાં રાજા ગયા કે રાણી માહા રૂદન કરેછે હે દાસી રાજા વીના માહારા પ્રાણે રેહેનાર નથી માટે રાજાની સાથે જવાય તો ઠીક. રાણીનું આ કેહેવું સાંભળીને એક દાસી બોલી કે આપણી એક દાસી પાસે અતીતની આપેલી એક જડી બુટી હતી તેમાં એવો ગુણ હતો કે માણસ મોહોમાં રાખીને જે જનાવરનું રૂપ લેવા ચાહાય તે રૂપ થઇ જાય. રાણીએ તે જડી લેઈ મોંમાં નાંખીને પોતે ભમરી થઇને રાજાની પાછળ ગઇ અને રાજાના પેંગડામાં ભરાઇ ગઇ હવે જંગમમાં ઘાણી ઝડપથી રાજા જાય છે એટલે રાણી પેંગડામાંથી બોલી.

દુહો–હળવે રેવંત રાજા ખેલાવોરે, કાંઇ કાળજ કકડા થાયરે; કાંઈ૦ સવા ગજનું છે રાજા નેજી ુરે, માહારૂ ડાબેરૂ અંગ દબાયરે. માહારૂ૦

ઘોડાને ધીમે ચલાવો. આ અવાજ મારૂને કાને આવ્યો એટલે ઘોડો ઉભો રાખીને ચારે તરફ જોવા માંડ્યું પણ કોઇને દીઠું નહી એટલે મન વાળ્યું કે એતો રાણીના ભણકારા વાગતા હશે એમ ધારી આગળ ચાલ્યા. એટલે ફરીને રાણી બોલી.

દુહો–ધમાવતીના દીકરારે, માહારી સખી નણંદના વીરરે; માહારી૦ હળવે રેવંત તમે હાંકજોરે, માહારૂ સોસઇ જાય શરીરરે. માહારૂ૦

રાજા તરત ઉભા રહીને તલવાર એંચીને કહ્યું કે જે હોય તે માહારા સામે આવો નહી તો હું બાળીને પલે

કરીશ. એટલે રાણી પોતાનું સ્વરૂપ બદલીને રાજાના સા
મે આવીને ઉભી રહી એટલે રાજાએ કહ્યું કે તમે માહા
રો કેડો નહી મુકો તો હું માહારી મેળે આપઘાત કરીશ
રાજાને રીસમાં જોઈ રાણીએ કહ્યું કે તમારી મરજી નથી
તો હું નહી આવું. એમ કહી એક મેદાનમાં વાવ્ય અને
માહાદેવ હતા ત્યાં એક વડ રોપયો તે રોપતાંજ મોહોટો
ગંભીર થઈ રહયો. પછી રાણીએ કહ્યું કે તમારે જવું હોા
ય ત્યાં જાઓ હું તો અહીંયાંજ રહીશ તે તમે જ્યારે તે
ડવા આવશો ત્યારેજ આવીશ એમ કહી રજા આપીને રા
જા ગયા એટલે રાણીએ પાછું વડ ઉપર રૂદન કરવા માંડયું

દુહો—હું રે સરજી હોત વાદળીરે, કાંઈ છાયા કરતા રેહેતરે; કાંઈ૦ હું રે સરજી હોત હંસલીરે, કાંઈ શુકન ભણે રો હોતરે કાંઈ૦ બંને પાને વડલો રોપીઓરે, વડ તો થઈ રહયો ઘોર ગંભીરરે; વડ૦ દામાવંતીના દીકરારે, મુકી આ વ્યા નાણંદ કેરા વીરરે. મુકી૦ શરવારે સાદની તું કોયલી રે, કાંઈ મધુર મધુર માં બોલરે; કાંઈ૦ વીયોગ બાણ મુને વાગેછેરે, માહરૂ કાળજ સીદને તું છોલરે. માહા૦ તુજથી આંબા વન ઢુંકડારે, ભુંડી મુજથી માહરૂ જાય દુરરે; ભુંડી૦ રૂદન જોઈ રાણી તણુંરે, કાંઈ વડલો થયો ચકચુરરે. કાંઈ૦ રાણી રૂવે ધરૂશકેરે, તેથી ટુટી પડે છે ડાળરે; તેથી૦ વી લાપ સુણીને થાકયાં વનચરારે, કાંઈ પડીયલ હઈવામાં ફા ળરે. કાંઈ૦ આંસુડે ભીંજાય રાણીનો કંચુવોરે, કાંઈ ભીંજ્યાં છે નવરંગ ચીરરે; કાંઈ૦ રૂદન કરતાં રાણી જોઈનેરે, કાંઈ થંભીયાં સરીતાનાં નીરરે. કાંઈ૦

રાણીનું રૂદન સાંભળીને નદીનાં નીર પણ થંભી રહ્યાં છેવટ રાણીએ મન વાળયું. ગજરામારૂ એક એક કરતા જાય છે આગળ રાયારૂપનું શેહેર આવ્યું તે શેહેરની બા હાર સુકાઈ ગએલો બાગ હતો તેમાં જઈ ને ઉભા રહયા

એટલે બાગ લીલા છમ થઇ ગયો અને ફુલના છોડને ફુલ આવ્યાં. રાજા ઝાડ સાથે ઘોડો બાંધીને ઝાડ નીચે સુતા એટલે ઊંઘ આવી ગઈ. એટલામાં એજ ગામના ઢેડ તથા વાઘરી હમેશ લાકડાં વીણવા આવતા હતા તેઓ આવીને જુવે છે તો બાગ બહુ શોભી રહ્યો છે અંદર આવીને જોયું તો એક ઘોડો અને પુરૂષ દીઠો તે જોઇને બાગની માલેક માળણ હતી તેની પાસે જઇને કહ્યું કે તાહારો બાગ લીલો છમ થઇ ગયો છે, અને કોઇ મોહોટો પૂરૂષ બાગમાં સુતો છે. માળણ કહે કે તમને લાકડાં નહી મળ્યાં હોય માટે તમે એમ કહોછો પેલા માણસોએ સમ ખાધા એટલે માળણ બાગમાં આવી પછી પાતે એમનાં પગલાંથી આ ઝાડ લીલાં થયાં છે એવુ ધારીને ફુલ ચુંટી હાર ગજરા બનાવી રાજાને આપવા જાયછે એટલે ઘોડે પુંખારો કરયો તેથી રાજા જાગી ઉઠ્યા અને માળણ ઉભી રહી. તેને મારૂએ પાંચ મોહોરો આપી. માળણ મોહોરો જોઇ રાજી થઈ અને જાણ્યુ કે આ કોઇ રાજા છે એમ ધારી માળણ રાજાને પૂછે છે.

દુહો-કીયારે મુલકના તમે રાજવીરે, રાજા કીયાં તમારાં ગામરે; રાજા૦ નહાની વયમાં તમે નીસરયારે, એવું શું રે પડ્યું છે કામરે. એવુ૦ તેજ ન મળે ત્રણ લોકમાંરે, રાજા હજુએ છો બાળે વેશરે; રાજા૦ શારે દુખે તમે આવીયારે. તમે કેમ વેઠો પરદેશરે. તમે૦ નોકર ચાકર નથી સાથમાંરે, કાંઇ એકલા આવ્યા છો આપરે; કાંઇ૦ સાચુ બોલો માહારા સાહબારે, તમને મુજ મારયાનું પાપરે તમને૦

હે રાજાજી નાહાની વયમાં રાજ પાટ તજીને એકલા શા દુઃખે પરદેશ વેઠો છો. મારૂ કહે છે-

દુહો—નથી અમે કાંઈ રાજવીરે, બેહેન નથી કરતાં અમે રાજરે; બેહેન૦ પ્રથવી પ્રદક્ષણા કારણેરે, કાંઇ આવ્યા

મૂલક જોવા કાજરે. કાંઇ૦ નામ ઠામ ત્યાં બતાવીએરે, જ્યાં બન્યું હોય વીવાનું કામરે. ત્યાં૦ આ શેહેર શોભતું આમ જોઇનેરે. પછી જઇશું પાછે ગામરે. પછી૦

કે એઠેન હું રાજા નથી, મુલક જોવા નીસરેયો છું, આ મારૂ શેહેર જોઇને અહીયાં આવ્યો છું. દસ પંદર દા હાડા રેહેવાનો વિચારછે પછી પાછે ગામ જઇશું. માળણ મારૂને પોતાને ઘેર તેડી લાવી અને જમાડયા પછી મારૂ કહે કે હું આ શેહેરના રાજા પાસે જઉછું જો મને નોકર રાખશે તો અહીંજ રહીશ. એમ કહી કચેરીમાં આવીને રા જરૂપના સામો ઉભો રહયો. કુંવરનું તેજ જોઇને રાજાએ વિચાર કરયો કે આ કોઇ મોહોટા રાજાનો કુંવર છે એવું ધારીને પૂછે છે.

કુહો-કીયા મુલકના તમે રાજવીરે, વળી શું છે તમારૂં નામરે; વળી૦ શારે કારણ પરદેશ નીકળ્યારે, એવું શુંરે પ- ડયું છે કામરે. એવું૦ કોના કુંએ તમે કુંઆરારે, હજુ દીસો છો બાળેવેશરે; હજુ૦ રાજ તેજ કઇ તગતગેરે, કેમ છોડયો પોતાનો દેશરે. કેમ૦

રાજાનાં વચન સાંભળીને મારૂ કહે કે નામ ઠામ તો માહારે બતાવવું નહી.

કુહો અમે નથી રાજા રાજવીરે, કાંઇ છેટે છે માહારૂ ગામરે; કાં૦ આવ્યો છું પરદેશમારે, રાજા ચાકર રેહેવાનું કામરે. રાજા૦ નામ માહારૂં નથી પાડારે, મ ને ઠાકોર કહે છે સહુ લોકરે; મને૦ હેતે કરીને મને રાખશોરે, હું ના તેની હજુરમાં રહુંરે. હું ના૦ ૧૦૦

હું રાજકુંવર નથી માહારૂ ગામ પણ ઘણું દુર છે હું ત્યાં રસીશ માહારૂ નામ હજી પાડયું નથી સઉ મને ઠા કોર કહે છે એવું સાભળી રાજા ખુશી થયાં અને કહયું કે તમે શો પગાર લેશો મારૂ કહે દર મહીને સવા લાખ

રપીઆ લેઈશ. રાજા સવા લાખની રકમ સાંભળીને ભ
ડકયાં અને વિચાર કરયો કે માહારા આખા લશકરનો પ
ગાર સવા લાખનો નથી ને આ એક માણસને એટલી બ
ધી રકમ કેમ અપાય એવું ધારીને પ્રધાનને પોતાની ના
ખુશી બતાવી પ્રધાને કહ્યું કે જો હવે તમે આશા ભંગ
કરશો અને જો કોઇ નાહાનો રાજા રાખશે તો આપ-
ણી આબરૂ જશે અને એનામાં સવા લાખના જેટલો કુ
સ હશે તેજ તે તેટલા માગતો હશે માટે ગમે તો એક
મહીનો રાખીને રજા આપજો પછી રાજાએ હા કહી ત્યારે
મારૂએ કહ્યું કે હું સવા પોહોર દાહડો નોકરી ઉપર આ-
વીશ અને સાંજરે ઘેર જઈશ. તમને કદી સલામ કરીશ ન
હી માહારે કોઈને નમવાનો નિયમ છે. રાજા કહે માહારી
સાથે રોજ એક બાજી રમશો એટલે બસ છે, મોહોટા પ
ગારનું માણસ કાંઈ વઇતરૂં કરતુ નથી; એમ કહી મારૂ
ને બાહાલ કરયો પછી મારૂ માળણને ઘેર આવ્યા અને
કહ્યું કે હું નોકરીમાં બાહાલ થયો એમ કરતાં મહીનો
તો થવા આવ્યો એટલે રાજા વીચારમાં પડયા અને પ્રધા
નને પૂછવા લાગયા કે હવે શું કરીશુ. પ્રધાને કહ્યું કે બા
રમે દરવાજે રાક્ષસ આવે છે અને રોજ એક માણસ લે
ઇ જાય છે માટે મારૂને ચોકી ઉપર મુકો એટલે રાક્ષસ
મારી નાંખસે પછી આપણે રજા આપવી નહી પડે રાજા
એ મારૂને કહ્યું કે રાતે બારમે દરવાજે પેરા ઉપર જજો
મારૂ કરે સારૂ સાંજ પડી એટલે માળણને ત્યાં આવી મા
રૂએ પેરા ઉપર જવાનું કહ્યું તે સાંભળી માળણ દીલગીર
ર થઇ અને મારૂને કેહેવા લાગી કે ભાઇ એ દરવાજે રો-
જ રાક્ષસ આવી એક માણસને લઇ જાય છે તે માટે આ
જ તમારે માથે પણ ઘાત આવી છે મારૂ કહે હું રાક્ષસ-
થી બીતો નથી. પોતે હથીઆર સજીને પોતાના ઘોડાને

સુધ રાતરે દરવાજા ઉપર આવી શીવનું ધીયાન ધરવા લા-
ગ્યો કે હે માહાદેવ તાહારા હાથમાં બચવાનું છે એમ કહી
તરવાર ઉપાડી કરી કમાડ ઓઠે ઉભો રહ્યો. મધરાત જ
તાં રાક્ષસ આવ્યો અને દરવાજા સામું જોતાં બારી ઉઘા
ડી દેખીને ખુશી થયો કે આજે બારી ભાગવાની પંચાત
પડશે નહી એમ કહી બારીમાં માથું ઘાલ્યું કે તરત મા-
રૂએ ઝડપથી ઘાવ મારયો કે રાક્ષસનું ધડ અને માથું
જુદું થયું એટલે તેના નાક અને કાન કાપી લઈને મારૂ પો
તે મકાન ઉપર આવ્યો. રાજાને ખબર થઇ કે મારૂએ રા
ક્ષસ મારયો. રાજા અને પ્રધાન બહુ ખુસી થયા અને તે
ઓ મારૂને દેવના માનવા લાગ્યા મારૂએ આવી રાજાને
નીશાની બતાવી એટલે રાજાએ ઇનામ આપ્યું. ઘણા દી-
વશ થયા પછી ચંપાવતી નગરીના રાજાની કુંવરી ફુલાદે
માહા રૂપવંતીછે તેણે મારૂની કીરતી સાંભળી તેથી તેના
સાથે પરવાનો વિચાર કરી બરાહ્મણને બોલાવ્યો અને કા
ગળ આપીને વીવાહ કરવા મોકલ્યો. બરાહમણ કાગળ લે
ઇને દામાવંતીની પાસે ગયો ત્યારે દામાવંતી કહે કે માહા
રો કુંવર તો દેશવટે ગયો છે, એવું સાંભળી બરાહમણ
રાયારૂપના મુલકમાં આવ્યો અને વિચારયું કે ફુલાંદે મારૂ
ને ઓળખતી નથી માટે એને બદલે રાયારૂપને પરણાવું તો
ઠીક. એમ ધારી તે શેહેરમાં આવ્યો અને કહ્યું કે મા-
હારાજ હું ચંપાવતી નગરીમાંથી વેવીશાળ કરવા આવ્યો
છું રાજાએ વિચારયું કે હવે આપણે પરણવા છાના જવું
પડશે કેમકે જો ઢાકોર સાથે હશે તો માહારો શીકાર મુકી
એ લેઈ જશે માટે બરાહમણને બાહાર બેસારી રાજા અ
ને પ્રધાન એકાંતે બરાહમણને સરવે હકીકત પૂછેછે. બરા
હમણે કહ્યું કે માહારાજ મને માંડવગઢમાં ગજરા મારૂની
સાથે વીવાહ કરવા સારૂ મોકલ્યો હતો પણ તેતો દેશવટે

ગયો છે અને કુંવરીએ ગજરામારૂને કદી જોયો નથી મા
ટે તમે તેના નામથી આવો તો તમારૂ કામ થ.થ. રાજા
એ કહ્યું કે ભાગ તો મારો છે પછી બરાહમણને ઘણું ધ
ન આપી વીદાય કીધો તેણે ચંપાવતી નગરીમાં આવાને
વીવાહ કરવાની વધાઇ આપી તે સાંભળી રાઉ ખુશી થયા
બરાહમણને પણ પહેરા આપી ખુશી કરયો અને લગન
ની તઇયારી કરવા માંડી. અહીંયાં રાજાએ પ્રધાનને કહ્યું
કે તમે પાછળથી ઠાકોરને શેહેર સાચવવાનું સોંપીને આવ
જો એમ કહી ભાવ લશકર સાથે રાજા તો રંગે ચડયા જી
જે દીવસે ઠાકોર કચેરીમાં આવ્યા પણ ત્યાં તો સુનું સટ
દીઠું. પ્રધાનને પુછતાં જવાબ મળ્યો કે રાજા પરણવા ગ
યા છે. હું પણ જવાનો છું અને તમને શેહેર સાચવવાનું
કહી ગયા છે એવું સાંભળી ઠાકોરને દુખ લાગ્યું પણ ના
કર રહ્યા માટે હુકમ માનવો, એમ ધારીને પોતે શેહેર
સાચવવા રહ્યા થોડાક દાહાડામાં જાન આવી પોહોંચ્યાની
ખબર થઇ એટલે, રાણીએ તેમને ઉતારો આપ્યો ને તેમ
ની ચતુરાઇની પરીક્ષા કરવા માંડી. રાણીએ સાત રંગના
પડદા બંધાવી રાજાને કેહેવરાવ્યું કે તે પડદા છોડવા ત
મે આવો. તમે છોડશો તો હું તમને પરણીશ. રાજાને
બહુ વીમાસણ થઇ. પડદાની વાત પોતે જાણતા નથી એ
ટલે પાછા દાહાડશે તો ઇજત જશે. અહીયાં ગજરા મારૂ
શેહેરમાં ચમન કરેછે થોડા દાહાડા ગયા પછી શેહેરની ખુ
બી ખુશાલીના સમાચાર રાજાને લખી મોકલ્યા અને પા
છળથી પોતે ફકીરનો વેશ લઇને રાજાની ચરચા જોવા સા
રૂ પોતે પોતાના પવનવેગ ઘોડા ઊપર સ્વાર થઇ આકાશ
મારગે ઊડાડયો તે એક ઘડીમાં ફુલાંદેનાં નગરમાં ઊડી
આવ્યો ને એક મસીદમાં ઉતરયો. અહીયાં રાજાનાં મા-
ણસો પડદા છોડી શકે એવા હુંશીયાર માણસાને સોધતા

કરે છે તેમણે મુંબાદર પારોને મારૂને કહ્યું કે ફકીર સાહે-
બજી તમને સાત રંગના પડદા છોડતાં આવડે છે તેણે જ
વાબ દીધો કે "હું" બે ચાર તો છોડીશ" એટલે સીપાઈઓ
એ કહ્યું કે તમે અમારા રાજા પાસે પધારો ફકીર કહે
અમારૂ રાજાને શું કામ છે સીપાઈએ કહ્યું કે અમારા રા
જા આ શહેરમાં પરણવા સારૂ આવ્યા છે પણ કુંવરી
એ પડદા બંધાવ્યા છે ને તે પડદા છોડવાની રાજામાં શ
કતી નથી માટે તમારૂ કામ છે. એવું સાંભળી મારૂને ખા
ત્રી થઈ કે રાજા હજી પરણ્યા નથી જો મને સાથે લઈ આ
વ્યા હોતતો ક્યારનું કામ થયું હોત પણ એમણે આપ
ણાથી છાનું રાખ્યું તો તેનું ફળ તેને મળ્યું પણ હવે આ
પણે રાજાનું નીમક ખાધું છે માટે તેમનું કામ તો કરવું
જોઈએ એવું ધારી કહે 'ભાઈ તમે પરણવાનાં લુગડાં લ
ઈ આવો હું તે પેહેરીને પડદા છોડી આવું પછી તે લુ
ગડાં પેહેરીને રાજા પરણવા જશે તો રાણીને કાંઈ અં
દેશો આવશે નહી. સીપાઈઓ ખુસી થતા રાજાની પાસે
આવ્યા અને બધી વાત કહી તેથી રાજા પણ ખુસી થયા
અને પરણવાનો પોશાક તે ફકીર પાસે મોકલી દીધો. ફ
કીરે સીપાઈઓ સાથે રાણીને કેહેવડાવ્યું કે સાંજરે પડદા
છોડવા સારૂ અમારા રાજાજી આવવાના છે તેથી
રાણી પણ પોતે સોળે શણગાર સજીને રાજાની વાટ જો
તી બેઠી છે. હવે ફકીરના વેશથી આવેલા મારૂજી રાજાનાં
વસ્ત્ર અલંકાર સજીને પોતાના રેવંત ઉપર સ્વાર થતા એ
ટલે દેવાંશી જેવા દેખવા લાગ્યા તેમને જોઈને ઘણીક સ
તીઓનાં મન વીંહળ થઈ તેમનાં સત ચુકવા લાગ્યા મારૂ
જી પોતાના રેવંતને નચાવતા નચાવતા રાણીના મેહેલ ત
રફ આવ્યા તેમને જોતાંજ રાણી મોહીત થઈ ગયાં અને
એક બીજાની નજર એક થતાં ઘોડો તજવીને રાણીના મે

હેલમાં દાખલ થયો. દાસીઓએ ઘોડાને ઝાલી લીધા રાણી પોતે પડદામા ગયાં મારૂ બાહાર બેઠા છે ને રાણી સાત રંગના પડદા વીસે પૂછેછે ને મારૂ તેના જવાબ આપે છે એટલે દાસી પડદા છોડે છે.

દુહો—પડદે આવ્યા માહારા વાલમારે, તમે કેહુને પડદા કેઝી રીતરે; તમે૦ ધોળો પડદો કહી દાખવોરે, વર ઝાળા આરોપુ આણી પ્રીતરે. વર૦ ૧૭૧ ધોળો વનમાં રાણી ખન ચરેરે, કાંઇ ધોળો તે વન કપાસરે; કાંઇ૦ ધોળી પૂરૂષ માથે પાઘડીરે, એતો સોભ તી બારે માસરે. એતો૦ ૧૭૨ ભલો કહયોને ભલો પાડ્યોરે, કાંઇ ભલો ભ જાણ્યો રંગરે; કાંઇ૦ પીળો પડદો કહી દાખાવોરે, તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે. તમને૦ ૧૭૩ ધોળો પડદો પાછો ફેરોરે, રાણી પીળાની સુણજો રીતરે; રાણી૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુરે, પરણી લેઇ જઇશું પ્રીતરે. પરણી૦ ૧૭૪ પીળો રાણી વનમાં પોપટોરે, કાંઇ પીળી ચણાની દાળરે; પીળો ગોરાદેનો કંચુવોરે, કસી કસી પેહેર આણી વાહાલરે કસી૦ ૧૭૫ ભલો કહયોને ભલો પાડ્યોરે. કાંઇ ભલો ભ જાણ્યો રંગરે: કાંઇ૦ રાતો પડદો કહો દાખવોરે, તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે. તમને૦ ૧૭૬ પીળો પડદો પાછો ફેરોરે, રાણી રાતાની સુણજો રીતરે; રાણી૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુંરે, પરણી લઇ જઇશું પ્રીતરે. પરણી૦ ૧૭૭ રાતી તે વનમાં ચણોઠડીરે, રાણી રાતો કસુંબો મજીઠરે; રાણી૦ રાતો ગોરાદેનો ચુડલોરે, બારે માસ પેરંતો દીઠરે. બારે૦ ૧૭૮ ભલો કહયોને ભલો પાડ્યોરે, રાજા ભલો ભજાણ્યો રંગરે; રાજા૦ કાળો પડદો કહી દાખવોરે, તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે, તમને૦ ૧૭૯ રાતો પડદો પાછો ફેરોરે, રાણી કાળાની સુણજો રીતરે; રાણી૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુંરે, પરણી લઇ જઇશુ પ્રીતરે. પરણી૦ ૧૮૦

કાળો તે રાણી વનમાં ડોસીબોરે, કાંઇ તેથી કાળેરો કાગરે; કાંઇ૦ કાળો ગોરાદનો ચોટલોરે, જાણે શ્યામના વસીયલ નાગરે, જાણે૦ ૧૮૧ ભલે કહ્યાને ભલે પાઠવ્યોરે, રાજા ભલા ભજાવ્યા રંગરે; રાજા૦ લીલા પડદા કહી દાખવોરે, તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે. તમને૦ ૧૮૨ કાળો પડદા પાછો કરોરે, તમે સુણજો લીલા કેરી રીતરે; તમે૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુંરે, પરણી લઇ જઇશું ખચીતરે. પરણી૦ ૧૮૩ લીલા તે વનમાં વાડીઓરે, રાણી લીલા તે જવનો છોડરે; રાણી૦ લીલા ગોરાદનો ચાંદલોરે, કાંઇ ઓઢંતાં પોપટીઓ કોડરે. કાંઇ૦ ૧૮૪ ભલે કહ્યાને ભલે પાઠવ્યોરે, રાજા ભલા ભજાવ્યો રંગરે; રાજા૦ કાબરો પડદો કહી દાખવોરે, તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે. તમને૦ ૧૮૫ લીલા પડદા પાછો કરોરે, તમે સુણજો કાબરા કેરી રીતરે; તમે૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુંરે, પરણી લઇ જઇશું ખચીતરે. પરણી૦ ૧૮૬ કાબરા રબારી ઘેર ઘેટડાંરે, રાણી કાબરી ભાવસાર ઘેર ભાતરે; રાણી૦ કાબરી ગોરા દેની આંખડીરે, તેતો આંજતા માજમ રાતરે. તેતો૦ ૧૮૭ ભલે કહ્યાને ભલે પાઠવ્યોરે, રાજા ભલા ભજાવ્યો રંગરે; રાજા૦ ફરતો પડદો કહી દાખવોરે, તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે. તમને૦ ૧૮૮ કાબરો પડદો પાછો કરોરે, રાણી ફરતાની સુણજો રીતરે; રાણી૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુંરે; રાણી પરણી જાઉં ખચીતરે. રાણી૦ ૧૮૯ ફરતો ઘાંચી ઘેર બળદીઓરે, રાણી ફરતો કુંભાર ઘેર ચાકરે; રાણી૦ ફરતો ગોરાદનો રેંટીઓરે, જેની સોના વરણી ત્રાકરે. જેની૦ ૧૯૦ સાત ફેરાઓને હજુ છોડશુંરે, રાણી પૂછો તે દેઉ જવાબરે; રાણી૦ રાખો હઇયામાં રખે ગોરતારે, અણદીઠે પુછો તે કહુંરે. અણ૦ ૧૯૧ રૂપ જોઇને હરખ્યું સાહબારે, કથન સુણી રાગ રોહ બાણુંકે કથન૦ પેલા ભજ-

ના પૂન્યે પામીએરે, સ્વામી મકુદ વિદો ગુણ જાણુરે. સ્વામી૦ પડદા છોડ્યા માહારા વાલમારે, હવે રેહેતી નથી મને ધીરરે. હવે૦ વરમાળ આરોપૂ કેતયુરે, કરી પાપૂ નણુઅ હેરા વીરરે. કર્‌ો૦ ૧૯૩ ભલા કહ્યાને ભલા સાંભળ્યારે, રાજા ભણે. ભજાવીયો રંગરે; રાજા૦ ગદબદ પડદો કહી દાખવોરે, તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે. તમને૦ ૧૯૪

ફુલાદે કહે છે કે તમે પડદા છોડ્યા તેથી મને ઘણો હરખ થયો છે માટે હવે જલદીથી તમારી સાથે પરણ્વાનો એક નવો પડદો પુછ્છું તેનો મને જવાબ આપો એટલે માહારા સરવે મનોરથ સફળ થાય.

કુહો—પડદા પાછા કરો કામનીરે, તમે આવી બેસો સનમુખરે; તમે૦ ગદબેદ પડદો કહી દાખવુરે, પરણીને પમાડુ સુખરે. પરણી૦ ૧૯૫ અમ્મદ પીને આકરરે, રાણી ગદબદીઓ કંસારરે; રાણી૦ ગદબદ રાણીની કુઅ સેજડીરે, તેમાં પોહોડે કુમદ નારરે. તેમાં૦ ૧૯૬

રાજા પડદા છોડી રહ્યા એટલે રાણીએ મારૂને રજા આપી તેથી મારૂ પોતાને ઉતારે પરણવાની તઈયારી કરવા સારૂ આવીયા પોતે પેહેરેલા પોશાક રાજાને આપીને કહ્યુ કે તમે તાકીદથી પરણીને તમારે દેશ લેઈ જજો કદાચ આ પરપંચ રાણીના જાણવામાં આવશે તો પંચાત થશે, એવું કહીને મારૂ પોતે ઘોડા ઉપર સ્વાર થઈને રાયારૂપના શેહેરમાં પોતાની નોકરી ઉપર આવી પોહોચ્યા. રાજા પણ રાતરે પેલાં લુગડાં પેહેરીને રાણીને પરણી લાવ્યા અને સવારમાં પોતની રાજધાની તરફ જવા સારૂ નીકળી પડ્યા રાજાને આવવાની ખબર જાણીને મારૂજી છુટી સ્વારીએ ઘોડો ઘેરાવતા રાજાની સામે આવવા સારૂ નાસ્યા રસ્તામાં ઘોડે ઘણી મસ્તી કરવાથી મારૂનો અંબોડો છુટી ગયો તેમાંથી અતરની ખુશબો રાણી ફુલાદેના રથમાં આવી એટલે રા-

સ્ત્રીએ દાસીને પુછ્યું કેઃ—

દુહો—ઝટપટ પડદો દાસી આઘોજોરે, મને મારૂ જો-વાની ખાંતરે; મને૦ રાયારૂપ માહારે બંધવોરે, કાંઇ ગજરો મારૂ માહારો કંથરે. કાંઇ૦ રાયરૂપનો ચુડો ભાગીઓરે, ગજરા મારૂનો ચુડો હાથરે; ગજરા૦ હવે શેહેર એનામાં નહી સંચરૂરે, હુંતો નહી જાઉ એની સાથરે. હુંતો૦

અરે દાસી હું રાયારૂપનો ચુડો ભાગીને ગજરા મારૂ ના નામનો ચુડો ધારણ કરયું હવે માહારે એના શેહેરમાં જવાનો નીયમ છે એવુંકહી પડદામાંથી ડોકુ બાહાર કાહાડી જોયું એટલે મારૂને દીઠો. મારૂ રાજાની પાસે આવ્યો રાયારૂપ મારૂને જોઇને ખુશી થયા અને શેહેરનાં દરવાજાની પાસે આવી પોહોચ્યા એટલે રાણીએ પોતાનો રથ દરવાજા બાહાર ઉભો રખાવ્યો પછી રાજાએ કારણ પૂછ્યું ત્યારે રાણીએ કહ્યુ કે માહારે બાર વરસ સુધી આ શેહેરમાં પેસવાનો નીયમ છે તેથી શેહેર બાહાર મેહેલ બંધાવી રાણીને રાખ્યાં. રાણીએ ત્યાં એક સરોવર ખોદાવ્યું તે એવા વીચારથી કે કોઇક દીવસ પણ મારૂ ઘોડો પાવાને અહીયાં આવશે. એમ કરતાં ઘણાક દહાડા વીતી ગયા પછી એક દીવશ મારૂ ઘોડો ખેલાવતા રાણીના મેહેલ તરફ ગયા ત્યાં સરોવર બંધું દીઠું એટલે ઘોડાને પાણી પાવા ગયા. રાણીએ ગજરા મારૂને આવતા દીઠા એટલે ઝરૂખે આવીને કહ્યું કે—

હે મારૂજી આ સરોવર કાંઇ તમારા ઘરડાએ બંધાવ્યું નથી કે તમે વગર પૂછે ગાછે ઘોડાને પાવા લેઇ જાઓ છો મારૂએ ઘોડાને ખેંચી રાખીને કહ્યુ કે—

અરે રાણી પાણીને વાસ્તે આટલાં લીલાં પીળાં કેમ થાઓછો માહારો ઘોડો તમારા પાણીમાં ઉતરયો તો તેને બદલે લ્યો આ કડુ મારૂ કડુ આપીને પાછો જાયછે એ

એટલે રાણી કહ્યું કે—

અરે માહારાજ તમ અહીંયાં પધારો પાછા જાઓ તો તમને માહારા સમ છે. રામની દુહાઇ છે મેં તમારે માટે તો બાર વરસનો નીગમ બાંધ્યો છે મારૂ ઘોડાને લઇને તે મેહેલમાં ગયો ત્યાં દાસીએ ઘોડો બાંધી લીધો અને મારૂને પલંગ ઉપર બેસાડીને વીવીધ પ્રકારના રસોઇ કરી મારૂને જમાડ્યા. ત્યાં હરખમાં આખી રાત જતી રહી અને સવાર થયું ત્યારે રાણીએ મારૂને કહ્યુ કે તમે માળાણુના ઘરમાંથી સળંગ આવાવજો. મારૂ ત્યાંથી નીકળીને મકાન ઉપર આવ્યા અને માળાણુને બધી હકીકત કહી પોતે દરબારમાં ગયા અને રાતનો ઉજાગરો તેથી મોઢાં આવતાં હતાં અને આંખો પણ લાલ થઇ હતી માટે એક સીપાઇ મારૂને મશ્કરીથી પુછવા લાગ્યો કે—

દુહો—આજની આંખોરે ઠાકોર રાતીઓરે, કાંઇ ઉજાગરાનું ઘેનરે; કાંઇ૦ કીયા મોહોલરે રંગ માણ્યાઓરે; ઠાકોર જાગ્યા છો સારી રેનરે. ઠાકોર૦

આજે કેઇ માનીતીને મોહોલે ગયા હતા કે ઉજાગરો થયો છે. મારૂજીએ કહ્યુ કે—

દુહો--અમે ગયાતા રાયની વાડીએરે, ભુંડા સાથી મળ્યા દસ વીસરે; ભૂંડા૦ કેસર કસુંબા ત્યાં ઘોળીયારે, પ્રેમ પ્યાલાની મચી ગીસરે. અમ૦

અમે તો રાજાના બાગમાં ગયા હતા ત્યાં કેટલાએક સોબતીઓએ કસુંબો કાહાડ્યો તેની કેફ હજી ઉતરી નથી. સીપાઇએ કહ્યુ કે--

દુહો--અમલની કેફો ઠાકોર ઘેરીઓરે, કાંઇ મારેચાં સોરંગીનાં બાણરે; કાંઇ૦ નેણ બળેછે નારી નીરખ્યાનરે, શું સમજાવો ચતુર સુજાણરે. શું૦

મારૂજી માનો ન માનો પણ આખી રાત કોઇ નારી

સામે એક નજરે જોયાં કર્યું છે તેથી આંખો બળે છે. એટલું કેહેતામાં મારૂને ત્રાસ થઈ એટલે રતિપાઈ દબાઈ ગયો, પછી મારૂએ ઘેર આવી રાણીના મેહેલ સુધી સુરંગ ખોદાવી આવ જા કરવા લાગ્યા. એમ કરતાં વરસ પૂરાં થવા આવ્યાં એટલે એક દાહાડો રાજા રાણીને મોહોલે પધારયા તે વખત મારૂ મેહેલમાં હતા તે રાજાને આવવાની ખબર જાણી ઉતાવળા સુરંગમાં ઉતરી પડ્યા પણ માથાની પાઘડી રહી ગઈ. રાજા મેહેલમાં આવીને રાણીની પાસે બેઠા અને કહ્યું કે હવે શેહેરમાં આવવાને બે ચાર દાહાડા બાકી છે એમ વાત કરતાં રાજાની નજરે મારૂની પાઘડી ઉપર પડી એટલે રાણીને પુછયુ કે--

દુહો--રાજા કહે રાણી સાંભળોરે, કાંઇ પુછીને લઇએ પારરે; કાંઈ૦ સાચુ બોલોને તમે સતવંતીરે, રાણી કેટલા પૂરૂષ ઘેર નારરે. રાણી૦

રાજાએ કહ્યુ કે તમે કેટલા પૂરૂષની સ્ત્રી છો, રાણીએ ધારયુ કે રાજા પાઘડી જોઈ વેહેમમાં પડયા છે. પણ માહારે તો સાચે સાચુ કેહેવું જોઇએ; રાણીએ કહ્યુ કે—

દુહો--સાચુ કહુરે રાજા સતવંતરે, તમે સુંભળો સત્રજો સારરે; તમે૦ પતીવરતા અમે પાળીએરે, કાંઇ ચાર પૂરૂષ ઘેર નારરે. કાંઇ૦

હે રાજા માહારે ચાર પુરૂષ છે પણ હું ખરેખરો પતીવરતા ધરમ પાળુછું. રાજાએ કહ્યું કે--

દુહો--પતીવરતા નારી એકનારે. તમે ચાર કહ્યા તે શણરે; તમે૦ પર પૂરૂષ સાથે બોલતારે, પ્રથમ ગણે તે ભાઇ બેહેનરે. પ્રથમ૦

રાણી રાજાને ખુલાસો કરી સમજાવે છે.

દુહો—પલંગ માહારામાં રાજા પોઢતારે, તેમાં પ્રથમ પાયા નરે ચારરે; તેમાં૦ તેની વચમાં સુવુ માહરેરે, માટે

ગણી યા તે મેં આથરરે. મારે૦

રાજાએ ફરીથી પુછ્યુ કે તમે સાચી વાત કહો ત્યારે રાણી ફરીને કહેછે—

દુહો—સાચુ કેહેતાંરે રાજા શક થશેરે, તમે સુંણીને પામજો પારરે; તમે૦ જીવનાં જાગી એક બંધીએરે, અમે તે પૂરૂષ ઘેર નારરે. અમે૦

હે રાજા હું આ પાઘડીવાળા પુરૂષની નાર છું. રાજાએ કહ્યું કે એ પાઘડી કોની છે; રાણીએ કહ કે તમારા નામની છે. અમે ત્યાર વરસ એ પાઘડીને જોઇ। મન ભાળયુ કે એજ રાજા બેઠા છે, રાજાએ પુછ્યુ કે એ પાઘડી કોણે બાંધી આપી, રાણી કહે મેં માહારે હાથે બાંધી છે. રાજા કહે ત્યારે અમારા દેખતા ફરી બાંધે. રાણીએ કહ્યું કે પૂરૂષના દેખતાં સ્ત્રીથી પાઘડી ન બંધાય. રાજા પાઘડી માગીને પડદામાં ગયા એટલે રાણીએ સુરંગમાં બેઠેલા મારૂને આપી તેણે જેવી હતી તેવી બાંધીને તૈયાર કરી એટલે રાણીએ રાજાને બોલાવ્યા. રાજા જોઇને વિચારમાં પડ્યા કે આ પાઘડીની બાંધણી ઠકોરના જેવી છે માટે ઠકોરને આપણી નોકરીમાંથી રજા આપવી એવું ધારીને પોતાને મેહેલે પધારયા. ઠકોર પણ સુરંગમાં થઇને માળણને ઘેર ગયા અને નોકરીનો વખત દરબારમા હાજર થયા એટલે રાજાએ કહ્યુ કે ઠાકોર તમે ત મારો પગાર ચુકાવી લેઇ ઘેર જાઓ; ઠાકોર પગારના રૂપીઆ લેઇ ઘેર આવ્યા અને માળણને કહ્યું કે બેહેન આ પઇશામાંથી માહારા નામનું સદાવરત ચલાવજો. હું માંડવગઢના જામ રાજાનો કુંવર ગજરો મારૂ છુ જો તાહારો રાજા જોર જુલમથી આ પઇશા પડાવી લે તો મને કાગળ લખજો. એવુ કહી પોતે રાજા પાસે ગયો અને કહ્યુ કે માહારાજ મેં માહરો પઇશા માળણને ઘેર સોંપ્યો છે.

તે તમે સાચવજો, જો ફરી દાનત બગાડશો તો તમારી ખરાબી થશે કેમકે માહારૂ નામ ગજરો મારૂ છે એટલું કેહેતાંજ રાજાના મનમાં ધ્રાસકો પડયો કે મુકરર ફુલાદેને એ લેઈ જશે માટે જેમ જલદી થાય તેમ એને અહીંથી વીદાય કરવો જોઇએ એવું ધારી રાજા મારૂને વીદાય કરવા આવ્યાં મારૂએ પાછા ફરવાનું કહ્યું પણ વીસ ગાઉ સુધી રાજા સાથે ગયા. પછી મારૂને મુકીને રાજા પાછા ફરયા એટલે તરતજ મારૂએ પોતાના ઘોડાને ઉડાડી મુકયો તે ઝણઝણ કરતો એક ઘડીમાં ફુલાદેના મેહેલમાં આવી ઉભો રહયો. રાતે રાયારૂપ પોતે સુતાં સુતાં વિચાર કરેછે કે પાપ ગયું હવે ઠીક થયું; એવા વિચારમાં રાજા ઉંઘી ગયા એટલે સુપનાં આવવા લાગ્યાં તેથી રાજા ઝબકીને જાગી ઉઠયા અને મામીને કહ્યું કે મને આવાં સ્વપનાં આવે છે. સ્વપનાની વાત સાંભળીને મામીએ રાજાને કહ્યું કે--

દુહો--સમણાં પડો સુકે લાકડેરે, કાંઇ સમણાં સમુદ્ર બેટરે; કાંઇ૦ સમણાં સાચાં ન હોય રાજવીરે, કાંઇ સમણે વંઝાને પેટરે કાંઇ૦ સમણે નીરધન પામે ધનનેરે, કાંઇ વંઝાને પ્રસવે પૂત્રરે; કાંઇ૦ સમણે મુરખ વિદ્યા ભણેરે, કાંઇ સારૂ પામે ઘર સુત્રરે. કાંઇ૦ સમણે ભુખ્યો ભોજન જમેરે, કાંઇ તણાય તેની કુખરે; કાંઇ૦ જાગીને જુવે સવારમારે, તોએ પેટમાં ભુખની ભુખરે. તોએ૦

મામીએ સ્વપનાની વાત સાચી નથી એમ કહયું પણ રાયારૂપને ઊંઘ ન આવી તેથી તરત ઊઠીને ફુલાદેને મેહેલે ગયો અને છાનો માનો બી તે થંભને ઉપર ચડવા માંડયુ એટલે રાણીને ખબર પડી તેથી બોલી.

રાજા એકદમ ઉપર ચડી મેહેલમાં આવ્યો ત્યાં મારૂના જેવો માણસ દીઠો રાણીએ ધારયુ કે જો બંને ભેગા થ

થી તો માહા કેર વરતાણી તેથી રાજાનો હાથ ઝાલી ઝરૂખા માં લેઈ ગઈ અને કહ્યું કે—

દુહો. બેહેનને મોહોલે શું આવીયારે, તમે જાઓને મા ડી જાયા વીરરે; તમે૰ રાયારૂપનો ચુડો ભાગીઓરે, ગજ રા મારૂનાં ઓઢયાં ચીરરે. ગજરા૦

અરે રાજા હું તો ગજરા મારૂની ધણીયાણી છુ અને તમે માહારા ભાઇ છો એવી રાજાને બહુ ગુસ્સો ચડયો અને રાંડને ઝાડે લટકાવી તીરબાજી કરવાનો નિશ્ચય કરી પોતે મામી પાસે આવીને બધી વાત કહી તે સાંભળી મા મીએ કહ્યું કે—

દુહો—મામીયું મુકીને ઓઢ ચુંદડીરે, કાંઇ લજાવ્યું કુળ ક પૂતરે; કાંઇ૦ ભાલો ભાગીને ઘડાવ રેંટીઓરે, કાંઇ કાં. તો ઝીણો સુતરે. કાંઇ૦ તેની વણાવ ઝીણી પામરીરે, જ ઇ મુકો મારૂજીને ભેટરે; જઇ૦ જેમ જનાવર પોતે પાળે- છેરે, તેમ તાહારૂ ભરશે પેટરે. તેમ૦

મામીએ રાયારૂપને ઘણાં મેણાં મારયાં; પણ મારૂએ તઇયારી કરવા માંડી. સવાર થતાં રાણી અને દાસીને ઘો- ડા ઉપર બેસાડી રાયારૂપની કચેરીમાં લઇ ગયો. રાયારૂપે તેમને દીઠાં કે તરત પોતાના ઘોડેસ્વારોને પકડવાનો હુકમ કરયો એટલે મારૂએ ઘોડાને ઉરાડી મુકયો અને રાજા ત- થા તેમના સ્વારો મોં વકાશીને જોઇ રહયા. મારૂ ફુલાદે રાણીને પીયરમાં મુકીને પોતે ઉંડલકુંડલના મુલકમાં ગયો, અને ત્યાં માહાદેવની વાડીમાં ઉતારો કરયો. ત્યાંતો રાજા- ની કુંવરી સુઘડદેને મારૂની સાથે વરવું છે માટે રોજ મા હાદેવની પૂજા કરેછે. એક દાહાડો કુંવરી માહાદેવની પૂજા કરવા વાડીમાં આવી ત્યાં મારૂજીને દીઠા એટલે તેનું રૂપ જોઇને સુઘડદે પૂછે છે.

દુહો - કીયારે મુલકથી આવ્યા સાહેબારે, તમે કીયા મુ-

ભમાં જાગોરે; તમે૦ કેઈ જનેતાને પેટ જનમીઆ, તમે કેય ગોત્રીના નાવરે. તમે૦ સાચુ બોલોરે રાજ સતવતારે, કાંઈ કીયાં તમારાં ગામરે; કાંઈ૦ કુંવર છો! રાજા કોણુ તણારે, વળી શું છે તમારૂ નામરે. વળી૦

તે સાંભળી મારૂએ કહ્યું કે—

દુહો—ઉતરખંડથી અમે આવીયારે, કાંઈ પશ્ચિમ અમારા ભાવરે; કાંઈ૦ આબામંડળના અમે રાજવીરે, રાણી મંછા ગોત્રીના નાવરે. રાણી૦ હુંતો કુંવર જાહાજાવાનો રે, કાંઈ ઘર માંડવ માહારૂ ગામરે; કાંઈ૦ બાગુમાનાવીનો દીકરોરે, કાંઈ ગજરો મારૂ છે નામરે. કાંઈ૦

અમે ઉતરથી આવ્યા છીએ પશ્ચિમ તરફ જવું છે અને જે માહારા ઉપર મોહીત થઇ મને પુછેછે તેના હું પુરૂષ છું રાણીના મનમાં આનંદ થયો અને કહ્યું કે માહારાજ હું તમને વરી ચુકી છું માટે સાંજરે માહારા મોહોલ પધારજો. એમ કહી સુખદે પોતાના મેહેલમાં પોતાની સખી દોળદે જે પ્રધાનના કુંવરી છે તે સાથે આવી અને રંગ મેહેલ શણગારયો.

દુહો—રંગ મેહેલનો નીંદર ઓરડોરે, કાંઈ ધોળો છે ઝાકઝમાળરે; કાંઈ૦ મેના ફળ માંહી મુકીયારે, કાંઈ રાજવણની રીતરે. કાંઈ૦ રસોઇ બનાવી છે બત્રીસીરે, કાંઈ અદકી આંણી પ્રીતરે. કાંઈ૦ દુધ સાકર અતી ઉકાળીયાંરે, કાંઈ તેજાના તઈયારરે; કાંઈ૦ મારૂ જોતાં પોતે મોહી રહેરે કાંઈ રાજ માંચ્યા શણગારરે. કાંઈ૦

રાણીએ પોતાનો મેહેલ ભભકાદાર કરયો અને પોતાના પ્રાણુહારને સારૂ બત્રીસી રસોઈઓ પણ તઈયાર કરી પછી પોતે શણગાર પેહેરવા માંડ્યા.

દુહો—જરકસી કોરનો સુંદર સાળુડોરે, માંહી ઝાઝો કસુંબા રંગરે; માંહી૦ તેતો ઓઢયો અલબેલીએરે; જેમાં

ભાસે ગોરૂ રાતૃ અંગરે. તેમાં૦ વેણુ બાંધી શિશ સજી-
અતીરે. ફેણુ રણે મણી શીશ ફુલરે; ફેણુ૦ સેંથે સુંદર પુ
રયા શોભીતારે, મરગ મદની લાંબી આંત ચોરરે. મરગ૦
ભાલ સુંદર ગરાજતુંરે, મદમાતીનું જોબન જોરરે; મદ૦
ભમુગ્રી કમાન છબીલીરે, રતનાગાં લોચન રસ કુપરે. ર
તના૦ અતી અણીયાળાં ચપળ ઘણાંરે, છે કટાક્ષ કટાનું
રૂપરે; છે૦ નાસીકાની વાળી ઝુમે ઝુમખેરે, વેસર મુક-
તા છે બબસુ ઢાલરે. વેસર૦ અરૂણ અધરે પર લાગી રે
જોતાં મુની ચળે તનકાળરે; જોતા૦ હાશ કરે મદ મધુરરે,
કાંઈ દાડમ બીજથી દંતરે. કાંઈ૦ કુંદન રેખા દંતમાં દા
મતીરે, ચબુકાટશુ ચોળે ચીતરે. ચબુ૦ જુગલ મણી છે ઝ
ળકતારે, કરણ ફુલ પાન પીળોને ઝુમરે; કરણ૦ ચોટલે
ગોફણો ગોઠીનો ઘમકતોરે, ઘણાં ઘુઘરા કેરો ગુછરે. ઘણાં૦
કોટી સુરજ વદને નાશીઓરે, સુંદર મુખડું મંદીર છે ગા-
નારે; સુંદર૦ રંગ તંબોળ મુખ ચોળાશીરે, ઝગાનેણુનો
વાંકો મોડરે. મરગા૦ જરકશી બુટાની કાળી કંચુકારે, કશી
કશીને પેહેર્યો કોડરે; કશી૦ તુશી તનાનનાઆં હેમની હાંસ-
ડીરે, માદળીઆં અઠાસીય ન માલરે. માદળી૦ પચકળી
ચંદનહાર ચોરસાનોરે, મૂકતાફળ મળા વાંશાળરે. મુકતા૦
કંકણ સહીત કનક કર ચુડલોરે, ગજગજ બાજોઠા છે સા
થરે; ગજ૦ વાંક વીંટી બાજુબંધ બેરખીરે, છબા આરશી
રેહી છે હાથરે. છબા૦ કુંવરી બની અનુપ અપછરારે, કાં
ઇ તેજ તણો નહીં પારરે; કાંઈ૦ ફુલ અતર બેહેકી રેહ્યું રે
એવી બની સુઘડદે નારરે. એવી૦

ઘણાં સરસાગાં સરસ અને શોભીના શણગાર પેહેરીને
રાણી સુઘડદે પોતાના માનીતા મારૂની વાટ જોતી ઝરૂખે
બેઠી છે એટલામાં ગજરોમારૂ પોતાના રેવંતને માહાદેવ-
ની વાડીમાંથી કુદાવીને રાણીના મેહેલમાં આવ્યો; રા-